

Unios notatserie
nr. 3/2008

Unios
innspill til
regjeringen Stoltenberg
i forkant av
2009-budsjettet

Brev til finansminister Kristin Halvorsen
5. mars 2008

Innhold	Side
Unios 10 krav	3
Den økonomiske politikken	4
Skatter og avgifter	7
Arbeidsmarkedet	10
Personellbudsjett for velferdstjenester	11
Kommuneøkonomien	14
Barnehager.....	17
Grunnskole og videregående opplæring.....	18
Helse- og omsorgstjenesten.....	23
Habilitering og rehabilitering	25
Psykisk helsearbeid og rus	26
Helseforetakene	27
Finansiering av fysioterapitjenesten.....	29
Forskning og høyere utdanning.....	30
Studentvelferd	31
Utenlandsstudier	31
Politiet.....	32
Den norske kirke	34
Likelønn.....	34

Unios notatserie på www.unio.no

- Nr 1 2006 Pensjonsopptjening for studier
- Nr 1 2007 Tjenestedirektivet – en oversikt
- Nr 2 2007 Personellbudsjett for velferdstjenester i lys av Soria Moria
- Nr 3 2007 Unios innspill til regjeringen Stoltenberg i forkant av 2008-budsjettet
- Nr 4 2007 Unios kommentarer til Revidert budsjett 2007 og Kommuneproposisjonen 2008
- Nr 5 2007 Unios innspill til Likelønnskommissjonen (foreløpig innspill)
- Nr 6 2007 Personellbudsjett for velferdstjenester i lys av Soria Moria, oppdatert juni 2007
- Nr 7 2007 Uføreutvalget – en kort presentasjon og noen foreløpige vurderinger
- Nr 8 2007 Arbeidsmiljø, sykefravær og inkludering
- Nr 9 2007 Unios høringssvar i forbindelse med Uføreutvalgets innstilling
- Nr 10 2007 Ledere i KS-sektoren – en statistisk oversikt
- Nr 11 2007 Unios kommentarer til forslaget til statsbudsjett for 2008
- Nr 1 2008 Unios innspill til Likelønnskommissjonen januar 2008
- Nr 2 2008 AFP-utvalget, en kort presentasjon og noen kritiske merknader
- Nr 3 2008 Unios innspill til regjeringen Stoltenberg i forkant av 2009-budsjettet

Unios notatserie gir bakgrunn og kommentarer til aktuelle faglige og politiske spørsmål. Her trykker vi også Unios syn i viktige høringssaker og våre innspill i forbindelse med statsbudsjett mv.

Unios 10 krav

1. Unio mener at finanspolitikken i 2009-budsjettet bør innrettes slik at en bruker handlingsregelens 4-prosentregel. En forventet svakere vekst i økonomien gir rom for å fase inn mer oljepenger. Grunnet lav vekst i Folketrygdens utgifter i 2009, vil dette gi et samlet handlingsrom på om lag 20 mrd kroner i 2009-budsjettet. Økt bruk av oljepenger og en noe høyere lønnsvekst må følges av en forsiktig rentesetting fra Norges Bank. Unio foreslår økt kapitalbeskatning.
2. Unio krever at kommunesektoren styrkes med 2 mrd kroner i Revidert budsjett 2008 for å gi rom for styrket tjenestetilbud og for å dekke en betydelig høyere kostnadsvekst enn det regjeringen la til grunn. Kommuneøkonomien for 2009 må økes med minst 3 mrd kroner etter at behovsveksten er dekket og ut over nytt 2008-nivå. Dette vil gjøre det mulig å innfri noen av Sori Moria-lovnadene innen kunnskap, velferd og trygghet. Det må settes opp en samlet vurdering av personellbehovet på sentrale velferdsområder med tilhørende utdanningsplaner.
3. Unio foreslår konkrete tiltak som pålegger kommunene å øke lærertettheten. Innsatsen for videregående skole må trappes opp, av de frie midlene må fylkeskommunene få inntil 1 mrd kroner i Revidert budsjett 2008 og ytterligere 1 mrd kroner i 2009.
4. Unio mener at full barnehagedekning og ny makspris krever nye øremerkede satsinger i 2009. Vi vil ha snarlig lovfestingsvedtak med rett til barnehageplass for å legge maksimalt press på barnehageutbyggingen. Vi vil ha en tiltaksplan for rekruttering av førskolelærere.
5. Unio krever et krafttak for å styrke kompetansen og ressursbruken i den kommunale helse- og omsorgstjenesten. Videre må kommunene forpliktes til å styrke helsestasjons- og skolehelsetjenesten. Unio vil ha tydelige føringer på at habilitering og rehabilitering skal prioriteres. Opptrappingsplanen for rus må følges opp med øremerkede midler.
6. Unio krever at regjeringen gir spesialisthelsetjenesten økt bevilgninger og tydeligere politiske signaler om prioritering av oppgaver.
7. Unio krever at antall stillinger i universitets- og høyskolesektoren økes med 1000 for å følge opp kvalitetsreformen. Videre krever vi 520 nye stipendiatstillinger og 100 nye postdoktorstillinger.
8. Unio krever en betydelig stillingsvekst i politiet og et eget investeringsbudsjett for å møte behovet for nye innkjøp og utskifting av utstyr. Opptaket til Politihøgskolen må økes.
9. Unio krever tiltak som bygger opp under den norske folkekirken samt ressurser og arbeidsforhold som gjør det mulig å tilby preste- og diakontjenester av god kvalitet.
10. Unio krever at regjeringen følger opp Likelønnskommissjonen og setter av midler på statsbudsjettet for å tette likelønnsgapet. Tilsvarende må det settes av midler til likestilling av skift og turnus.

5. mars 2008

Unios innspill til regjeringen Stoltenberg i forkant av statsbudsjettet for 2009

Statsbudsjettet for 2009 er siste mulighet regjeringen har til å nå målene i Soria Moria-erklæringen. Så langt har forventningene til Soria Moria langt overskredet resultatene av regjeringens politikk på en rekke områder. Handlingsrommet i 2009-budsjettet anses imidlertid som så stort at mulighetene til å strekke seg nærmere Soria Moria er gode.

Unio har gitt grundige innspill til de tidligere budsjettene. Mange målsettinger i Soria Moria-erklæringen er fulgt opp med gode resultater, men på viktige områder er derimot resultatene så langt en blek skygge av de forventninger som ble skapt. Kommuneøkonomien har ikke fått den opptrappingen den var stilt i utsikt. Skolen har tapt kampen om ressursene. Forskningsmålsettingene er i beste fall skjøvet kraftig ut i tid. Gode konjunkturer og et fleksibelt arbeidsmarked har gitt rekordvekst i sysselsettingen, men offentlig sektor må igjen se seg slått av veksten i privat sysselsetting og forbruk. Viljen til å balansere privat og offentlig konsum har ikke vært tilstrekkelig.

Den økonomiske politikken

Den kraftige konjunkturoppgangen de siste årene har gitt rekordhøy sysselsettingsvekst, kraftig inntekstvekst og lav arbeidsledighet. Vi må tilbake til begynnelsen av 70-tallet for å finne en like sterk høykonjunktur. Nasjonalregnskapet har aldri før registrert så sterk sysselsettingsvekst som i 2006 og 2007. De siste målingene fra SSBs Arbeidskraftsundersøkelse tyder på at bunnen ennå ikke er nådd. Sesongjustert var ledigheten i desember 2,4 pst av arbeidsstyrken. Reallønnsveksten per normalårsverk har i gjennomsnitt steget med 3,4 prosent de siste fire årene.

Etterspørsels- og sysselsettingsveksten har derimot vært ulikt fordelt. Den sterke etterspørselsveksten i privat sektor har resultert i en markert høyere konsum- og sysselsettingsvekst i privat enn offentlig sektor de to siste årene.

Soria Moria har hatt ambisjoner om en mer balansert vekst mellom privat og offentlig konsum. Mens de to siste årene i forrige stortingsperiode, 2004 og 2005, viser en kraftig ubalanse til tross for at høy ledighet ville gjort det mulig å bruke offentlig sektor mer offensivt i disse årene, har regjeringen Stoltenberg bare tilsynelatende klart å bremse ubalansene. Veksten i offentlig konsum har tatt seg opp, men veksten i det private forbruk har nådd nye høyder. Den høye veksten i det private forbruk er ikke opprettholdbar over tid.

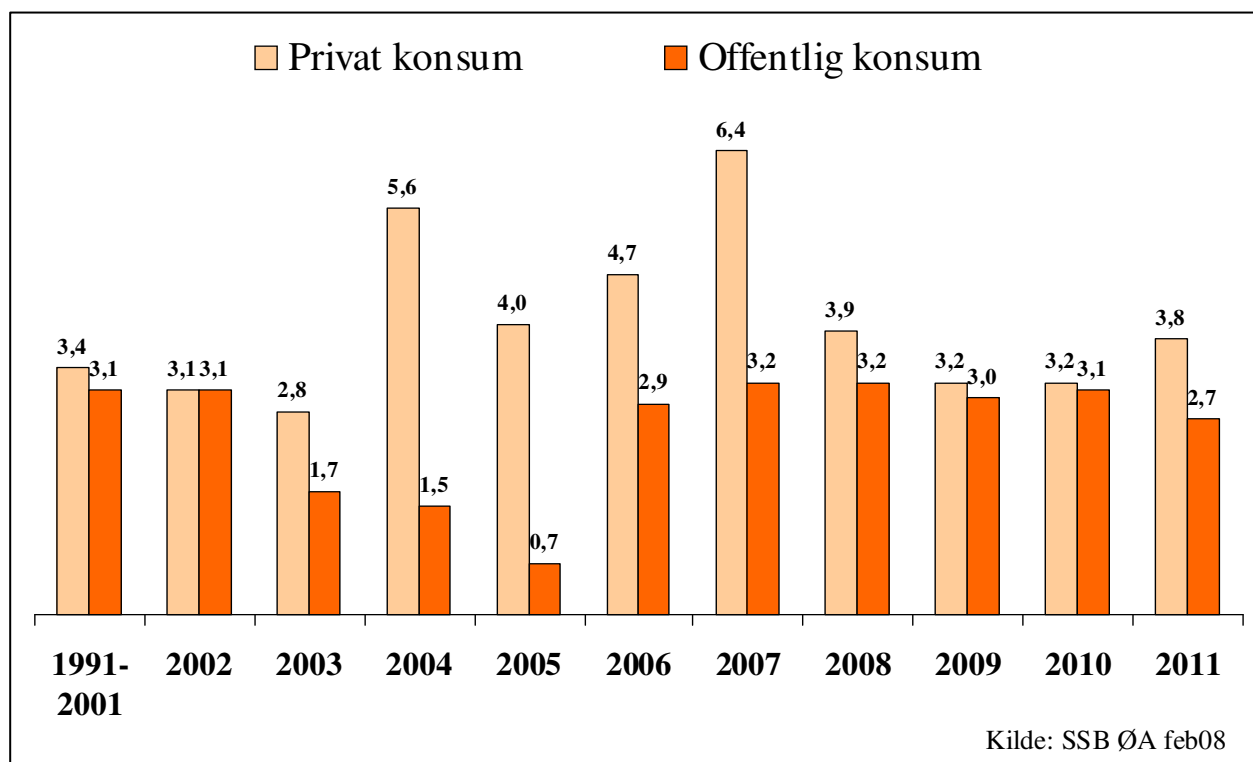
Figur 1 viser utviklingen i privat og offentlig konsum de siste 15 år pluss prognoser for 2008 til 2011. SSBs siste prognoser viser en mer balansert utvikling fra 2008 og de nærmeste årene.

Etter nær fem år med oppgangskonjunktur, er det nå usikkerhet knyttet til den videre utviklingen i norsk økonomi. Mye tyder på at utviklingen vil avhenge av den økonomiske politikken som føres. Med utspring i problemene i det amerikanske boligmarkedet, ser det ut til at verdensøkonomien i løpet av 2007 har beveget seg inn i en nedgangskonjunktur. Den amerikanske boligkrisen har redusert amerikanske husholdningers konsum, og siden

konsumet står for om lag 70 prosent av etterspørselen i verdens største økonomi, får det konsekvenser for konjunktursituasjonen også i andre land. I tillegg har amerikanske bankers tap på boliglån skapt finansielle kriser og markert børsnedgang verden over. Det får også betydning for den internasjonale konjunktursituasjonen.

Norsk økonomi påvirkes av det som skjer internasjonalt, men Norge er likevel i en særstilling. Selv om Statens Pensjonsfond reduseres som følge av børsnedgangen internasjonalt, vil fondet utgjøre et stabiliserende element for den norske konjunktursituasjonen, særlig når en ser det i sammenheng med den såkalte handlingsregelen for finanspolitikken. I oppgangstiden siden 2003 har det strukturelle, oljekorrigerte underskuddet på statsbudsjettet gått fra å utgjøre 6,1 prosent av fondskapitalen i 2003 til 3,7 prosent i statsbudsjettet for 2008. Finanspolitikken har i et slikt lys, og i tråd med intensjonen i handlingsregelen, virket kontraktivt på etterspørselen i norsk økonomi.

Figur 1: Utviklingen i privat og offentlig konsum 1991-2011, vekst i prosent.

I vurderingen om hva som er en gunstig innretning på finanspolitikken må man ta to hovedhensyn; hensynet til hvordan avkastningen på oljefondet best mulig skal fases inn i norsk økonomi (langsiktig stabilitet) og hensynet til presset i norsk økonomi (kortsiktig stabilitet). Hensynet til langsiktig stabilitet tilsier at det strukturelle, oljekorrigerte budsjettunderskuddet øker i tråd med den såkalte handlingsregelen. Det innebærer at budsjettunderskuddet målt på denne måten skal utgjøre om lag fire prosent av fondets verdi. Hensynet til konjunktursituasjonen har tilsagt en mindre ekspansiv finanspolitikk i oppgangskonjunkturen vi har bak oss.

Vis forsiktighet med rentevåpenet

Internasjonal konjunkturedgang vil bidra til svakere vekst også i Norge, da er det naturlig at finanspolitikken igjen blir mer ekspansiv. Både hensynet til langsiktig- og kortsiktig stabilitet taler for det. Innretningen på pengepolitikken i en slik situasjon er imidlertid viktig. Norges Bank har økt styringsrenta 14 ganger fra 1,75 i 2004 til 5,25 prosent. Rentedifferansen til euroområdet styringsrente har økt til 1,25 prosentpoeng (1,7 prosentpoeng for 3 måneders pengemarkedsrenter) og krona har styrket seg. Internasjonale renter er på grunn av nedgangskonjunktoren på vei ned. Av hensyn til den langsiktige stabiliteten i norsk økonomi er det nå viktig at pengepolitikken ikke prøver å motvirke den ekspansiviteten som følger av at det skal fases inn oljepenger, og som skaper en noe høyere lønnsvekst, ved å sette rentene mer opp eller ved ikke å følge renta i utlandet på vei ned. En vedvarende høyere rente enn i utlandet vil føre til en kraftig kronestyrking som i første omgang ensidig rammer de konkurranseutsatte virksomhetene og distriktene. Når handlingsregelen og inflasjonsmålet ble innført i 2001 var slike hensyn viktige. Det er bl.a. derfor vi har et inflasjonsmål som ligger noe høyere enn andre land hvor de har inflasjonsmål.

Feilene fra 2002 med økt rentedifferanse og kraftig nedbygging av industrien over kort tid må unngås. Økt bruk av oljepenger og noe høyere lønnsvekst må følges av en forsiktig rentesetting fra Norges Bank. Hvis ikke vil sentralbanken bidra til ytterligere kronestyrking og destabilisering. For å støtte opp under en slik politikk er det riktig i dagens konjunktursituasjon å ikke føre en for ekspansiv finanspolitikk, men snarere å bevege seg opp til et strukturelt, oljekorrigert budsjettunderskudd tilsvarende om lag 4 prosent av Statens pensjonsfond.

Stort finanspolitisk handlingsrom i 2009-budsjettet

I Statsbudsjettet for 2008 finner vi følgende tall for automatiske utgiftsøkninger de neste årene:

Tabell 1: Automatiske utgiftsøkninger i statsbudsjettene for 2009-2011

	2009	2010	2011
Utgiftsøkninger totalt	6,0 mrd	10,4 mrd	16,1 mrd
- Folketrygden	3,7 mrd	9,1 mrd	15,2 mrd
- utgiftsøkninger ekskl. FT	2,4 mrd	1,3 mrd	0,9 mrd

2009 vil ha en meget beskjeden økning på 6 mrd kroner i folketrygden og andre utgifter som følger av allerede vedtatte reformer, mens tilsvarende økninger vil være 10 mrd i 2010 og 16 mrd kroner i 2011. Økningen i årene etter 2009 skyldes økte utgifter til alderspensjon og andre økninger under Folketrygden.

Da veksten i økonomien ventes å gi om lag 15 mrd kroner i skatter og andre inntekter over statsbudsjettet i 2009, vil regjeringen ha hele 9 mrd kroner å drive politikk for før omfordelinger og før nye oljepenger er faset inn i økonomien. Statens pensjonsfond ventes å vokse så mye at 4 prosent fondsavkastning vil gi ytterligere 11-12 mrd kroner i friske penger i 2009.

Handlingsrommet i 2009-budsjettet er med andre ord meget stort, om lag 20 mrd kroner hvis en legger seg på 4-prosentregelen, noe som synes fornuftig konjunktursituasjonen tatt i betraktning. Sammenliknet med 2008 ventes utviklingen i utlandet å bli svakere enn tidligere

antatt, utviklingen i arbeidsmarkedet er i ferd med å flate ut eller snu, ledigheten har nådd bunnen, utviklingen i boligmarkedet forventes å bli svakere og reallønnsveksten avtar noe grunnet høyere prisvekst.

Unio mener at regjeringen nå har en gylden mulighet til å innfri de delene av Soria Moria-erklæringen som så langt har fått en stemoderlig behandling.

Skatter og avgifter

Det trengs et høyt skattenivå for å finansiere en aktiv velferdsstat. Unio anser det ikke som nødvendig å øke skattenivået de nærmeste årene. I 2009 viser beregninger at det finanspolitiske handlingsrommet er stort. På lang sikt må derimot skattenivået opp for å kunne finansiere helse- og omsorgstjenester for langt flere eldre.

SSBs siste beregninger for sysselsettingsbehovet i pleie- og omsorgssektoren og de statlige sykehusene innebærer at antall årsverk må doubles fram til 2040 når 68-generasjonen blir 95 år. Opp fra 105.000 årsverk i den offentlige pleie- og omsorgssektoren i dag til 234.000 årsverk i 2040, og opp fra 70.000 årsverk i sykehusene til 133.000 årsverk. En doubling av ressursbruken i pleie og omsorgssektoren i 2040 vil koste 70 mrd kroner i dagens pengeverdi og tilsvare en økning i skattenivået på om lag 5 prosentpoeng regnet i forhold til dagens skatter fra Fastlands-Norge. Alternativet til skatteøkning på lang sikt er privatisering eller kraftig økning i brukerbetalingen.

På lang sikt bør skattenivået økes ved bruk av skatter som er bredt anlagt og direkte treffer det private konsum (for eksempel moms og miljøavgifter), det frigjør ressurser til bruk i offentlig sektor. Det er også viktig å øke de typer skatter og avgifter som både har gode effektivitetsvirkninger og gode fordelingsvirkninger. Disse finner vi særlig knyttet til skatter og avgifter på formue og eiendom, kapitalinntekter, grunnrenteskatter og miljøavgifter.

Unio har følgende skatteforslag for 2009-budsjettet:

Økt kapitalbeskatning

Vi har bak oss mange år med økende inntektsforskjeller. Disse kan i hovedsak føres tilbake til en skjeve fordeling mellom arbeid og kapital. Noe av forklaringen for de økte forskjellene finner vi i en lavere beskatning av kapitalinntekter sammenliknet med lønnsinntekter. For eksempel er den maksimale effektive marginalsattesatsen for lønnsinntekt inklusive arbeidsgiveravgift 54,3 prosent, mens maksimal marginalsatt for utbytte og uttak (inklusive selskapsskatt på 28 prosent) er 48,2 prosent. Unio mener at kapitalinntekt og næringsinntekt ikke skal skattlegges lavere enn lønnsinntekt.

Unio foreslår at skattesatsen for ekstraavkastning ut over "sikker avkastning" settes høyere enn 28 prosent slik av maksimal marginalsatt for utbytte og uttak nærmer seg maksimal marginalsatt for lønnsinntekt inklusive arbeidsgiveravgift. I første omgang foreslår vi at satsen økes til 32 prosent, det vil gi en maksimal marginalsatt for utbytte og uttak på 51,0 prosent, det samme som for annen næringsinntekt.

Både i aksjonærmodellen for beskatning av aksjeinntekt som tilfaller personer og i deltakermodellen (flere næringsdrivende i samme selskap) og foretaksmodellen (selvstendig næringsdrivende) gis såkalt skjermingsfradrag for den delen av kapitalavkastningen som

anses normal eller "sikker". Er skjermingsfradraget høyt vil en større del av den samlede inntekten slippe unna med lavere skattlegging: Kapitalskatt på 28 prosent vs personskatt for de næringsdrivende, og slippe unna "dobbelbeskatningen" i aksjonærmodellen.

Skjermingsrenten er med på å bestemme skjermingsfradragets størrelse. I dag bestemmes skjermingsrenten av renten på 3 måneders statskasseveksler. Unio mener det vil være riktigere å likebehandle "sikker avkastning" og bankinnskudd. Skjermingsrenten bør derfor settes lik gjennomsnittlig rente på bankinnskudd. Renten på statskasseveksler ligger mellom bankenes innskudds- og utlånsrenter.

Avskrivningssatsene for næringsbygg

Avskrivningssatsene for forskjellige investeringer skal i prinsippet gjenspeile investeringenes forventede levetid. I praksis brukes sjabloner som ofte gir en betydelig skattegevinst i den forstand at investeringen skrives raskere ned enn det økonomiske verdifallet. Dette bidrar til at det skattbare økonomiske overskuddet i virksomheten blir mindre enn det ellers ville vært, og skatten lavere.

Investeringer i næringsbygg er spesielt gunstig i perioder med stigende priser. I tillegg drar næringsbygg i sentrale strøk nytte av den ekstra verdiøkning på fast eiendom som ofte er i slike strøk. Denne formen for næringsbyggenes og kontorleiemarkedenes ekstra grunnrenteavkastning tas det ikke hensyn til i avskrivningsreglene. Tidligere var det differensierte satser for distriktene og andre strøk.

Unio foreslår at det innføres egne og lavere avskrivningssatser for næringsbygg i sentrale strøk. I dag er saldossystemets avskrivningssatser for næringsbygg 2 prosent. Null må ikke ses på som en nedre grense. Er verdistigningen på næringsbygg større enn kapitalslitet må satsene kunne settes under null nettopp for å ta hensyn til at verdien av byggene øker selv om alderen øker.

Omsetningsavgift for aksjer

De økte inntekts- og formuesforskjellene i Norge kan i stor grad føres tilbake til økte utbytter og gevinster fra aksjemarkedet. Norge hadde tidligere en omsetningsavgift på aksjer. Få land har det i dag, men et stort land som Storbritannia har en slik avgift på 0,5 prosent.

Unio ber regjeringen vurdere gjeninnføring av avgift på aksjeomsetning. Det er argumenter mot en slik avgift, for eksempel at en liten børs som Oslo Børs vil bli hardere rammet både mht aktivitet og noteringer enn en stor børs som London-børsen. På den annen side er det flere gode økonomiske argumentene for en slik avgift. Avgiften, hvis den settes til 0,5 pst, vil være så lav at den ikke vil være merkbar for investorer som har et langsiktig perspektiv. De som bare er i aksjemarkedet for å flytte penger fra dag til dag eller fra time til time vil derimot merke selv en lav avgift. Avgiften vil dermed dempe utslagene i aksjemarkedet og bidra til større langsiktighet og dempe spekulasjonsøkonomien. Videre er kostnadene ved å drive inn en slik avgift meget lave sammenliknet med andre skatter og avgifter.

Økt grunnrenteskatt

Unio mener at grunnrentebeskatningen av vannkraftverk og oljeselskap bør skjerpes. Grunnrente er ekstraavkastning som oppstår i forbindelse med utvinning av olje, gass, vannfall og andre naturressurser. Denne ekstraavkastningen må tilfallet fellesskapet og ikke

private eiere og utbyggere. I prinsippet bør hele ekstraavkastningen tilfalle fellesskapet. Skattesystemet må derfor innrettes med dette for øye. De siste årenes kraftige økning i elektrisitetsprisene og oljeprisene gjør det enda viktigere å sikre at den høye avkastningen av naturressursene tilfaller fellesskapet og ikke private kapitalinteresser.

En skatt på grunnrente kan i prinsippet utformes slik at vi ikke får effektivitetstap i økonomien. Olje- og vannkraftselskapene vil likevel ønske å investere i nye prosjekter i og med at lønnsomheten er høyere enn i landbasert virksomhet. Størrelsen på grunnrenteskatten er derfor ikke et argument i seg selv.

Regjeringen økte grunnrentebeskatningen for kraftforetak i 2008-budsjettet. Grunnrenteskatten ble satt opp med beskjedne 3 prosentpoeng fra 27 til 30 prosent slik at marginals-katten kom opp i 58 prosent. Det lar seg ikke gjøre direkte å sammenlikne marginals-kattesatsen for kraftforetak med marginals-katten for oljeselskapene på 85 prosent fordi mange kraftforetak også har "tilleggsskatt" gjennom forskjellige former for konsesjonsbetingelser. Unio mener likevel at grunnrenteskatten for vannkraftverk bør opp på tilsvarende nivå som for oljeselskapene. Det må være mulig å finne fradragsordninger som justerer for den beskatningen som konsesjonskraft og andre konsesjonsbetingelser utgjør. Småkraftverk må vurderes særskilt.

Unio mener videre at beskatningen for både oljeselskapene og vannkraftverkene bør gjennomgå med tanke på å rydde opp i både fradragsmuligheter og avskrivningsregler som reduserer dagens skattegrunnlag i disse sektorene betydelig.

Fagforeningsfradraget

Regjeringen har så langt tatt seg god tid med å innfri Soria Moria-erklæringens løfte om å doble fagforeningsfradraget. I år er det kommet opp i 3.150 kroner. Hvis regjeringen setter fradraget opp til 3600 kroner i 2009 er fradraget doblet nominelt, men allerede underregulert med 500 kroner sammenliknet med en situasjon der fradraget hadde blitt doblet i 2006 og lønnsjustert etter dette. Unio krever at regjeringen øker fagforeningsfradraget til minst 4000 kroner i 2009.

Styrk kampen mot svart økonomi

Unio er opptatt av at skatteetaten står godt rustet til å avdekke skatteunndragelser, svart økonomi og økonomisk kriminalitet. Det er viktig å lykkes i dette arbeidet både for å sikre bredden i skattegrunnlagene, sikre finansieringen av velferdsstaten og for å sikre oppslutningen om et høyt skattenivå.

I felten utføres mye av arbeidet med å avdekke skatteunndragelser, svart økonomi og økonomisk kriminalitet av etatens skatte- og spesialrevisorer. Tidligere beregninger har vist at operative revisorer i gjennomsnitt avdekker beløp som tilsvarer 10-15 ganger egne lønnsutgifter. Erfaring og kontinuitet på området er viktig for avdekkingsgraden. Det er derfor viktig at skatteetaten settes i stand til å dempe den høye turnover'en blant de ansatte som jobber med disse oppgavene.

Dersom Skatteetaten skal tilføres ytterligere midler er vår erfaring at disse må øremerkes strengt til avdekking av skatteunndragelser, svart økonomi og kampen mot økonomisk kriminalitet. Dette kan være øremerking til tilsetting av nye skatte- og spesialrevisorer, alternativt øremerking til lønnsstiltak for å beholde dagens skatte- og spesialrevisorer.

Skatteetatens fokus på omstilling har gått på bekostning av fag- og kompetanseutvikling det siste tiåret. Dette viser at det er stor forskjell mellom hva ressursene i etaten faktisk går til og hva politikerne sier i sine festtaler. Skal kampen mot skatteunndragelser, svart økonomi og økonomisk kriminalitet prioriteres, må det sterkere styringssignaler til.

Arbeidsmarkedet

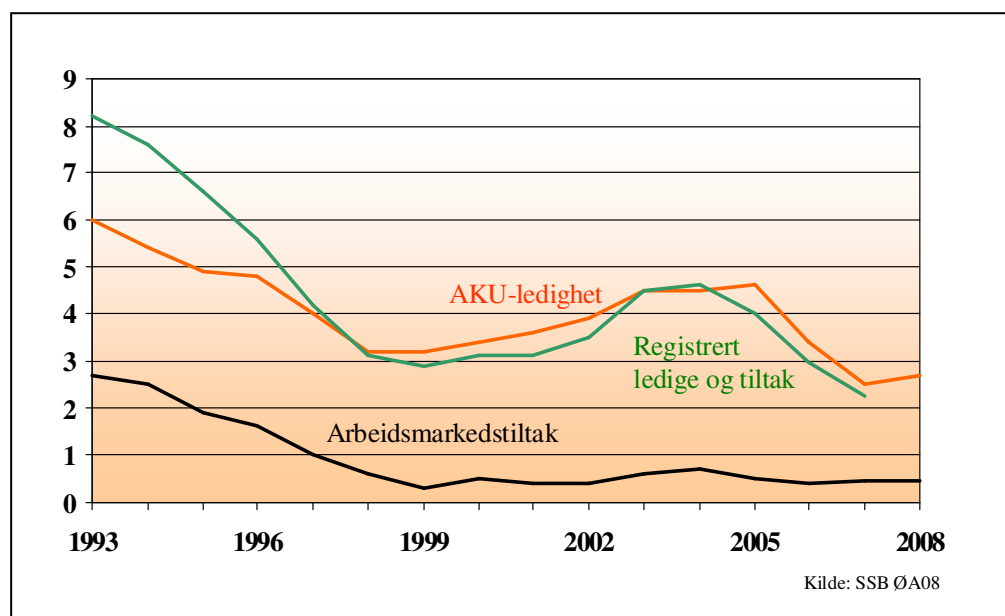
Sysselsettingen økte med 93.000 personer i 2007, den sterkeste sysselsettingsveksten som noensinne er registrert. I 2008 ventes sysselsettingen å øke med 30.000 personer. Vi har nå den laveste registrerte ledigheten på over 20 år. I følge NAV er 42.000 personer registrert helt ledige i februar 2008, det utgjør 1,7 prosent av arbeidsstyrken, en nedgang på 19 pst fra i fjor.

Tabell 2: AKU-ledighet ved de seks siste konjunkturtopper

	Personer	Pst
1974	25.000	1,5
1977	27.000	1,5
1980	32.000	1,7
1986	42.000	2,0
1998 og 1999	74.000	3,2
2007	63.000	2,5
Memo:		
Jan og feb 1999 sesongjustert	65.000	2,8
Desember 2007 sesongjustert	61.000	2,4
2008 (anslag SSB feb08)	69.000	2,7

Kilde: SSB Arbeidskraftundersøkelsen, SSB ØA feb08

Figur 2: Arbeidsledighet og ordinære arbeidsmarkedstiltak i prosent av arbeidsstyrken 1993-2008

Tabell 3: Utviklingen i ledighet og tiltaksplasser, antall personer i 1000 og pst

	(1)	(2)	(3)	(3/1)	(4)	(4/2)	(5)	(5/2)	(6)	(5+6)	6/(5+6)
	Per- soner 15-74	Arbeids- styrke 15-74	Antall syssel- satte	Syssel- settings- prosent	AKU- ledige	AKU -pst	Regi- strert ledige	Reg. ledige i pst	Ordi- nære tiltak	Brutto -ledige	Tiltaks -andel i pst
1993	3.163	2.131	2.004	63,4	127	6,0	118	5,5	57	175	33
1995	3.184	2.186	2.079	65,3	107	4,9	102	4,7	42	144	29
2001	3.214	2.361	2.278	70,9	84	3,6	63	2,7	10	73	14
2002	3.234	2.378	2.286	70,7	92	3,9	75	3,2	9	84	11
2003	3.257	2.375	2.269	69,7	107	4,5	93	3,9	14	107	13
2004	3.282	2.382	2.276	69,3	106	4,5	92	3,9	17	109	16
2005	3.312	2.400	2.289	69,1	111	4,6	83	3,5	13	96	14
2006 ¹	3.398	2.446	2.362	69,5	84	3,4	63	2,6	10	73	14
2007	3.445	2.507	2.443	70,9	63	2,5	46	1,8	11	57	19
2008	3.490	2.545	2.475	70,9	69	2,7			11		

¹ AKU ble lagt om fra januar 2006, bl.a. ble aldersgrensen for å bli med i AKU senket fra 16 til 15 år.

Kilde: SSB AKU, SSB ØA feb08, NAV

Den sesongjusterte ledigheten var i desember 2007 i følge SSBs Arbeidskraftundersøkelse på 2,4 prosent, betydelig lavere enn ledighetsbunnen i den forrige høykonjunkturen på slutten av 1990-tallet. En trend med stadig høyere strukturell ledighet de siste 30 år er dermed brutt med god margin. Det er også positivt at korrigererte tall fra SSB viser at antall undersysselsatte har falt i samme tempo som antall helt ledige. Det viser at flere som tidligere jobbet ufrivillig deltid nå får full stilling. Kampen mot ufrivillig deltid må føres videre. Kommunesektoren og sykehusene har et stort ansvar for å rydde opp i de mange deltidsstillingene.

Det er nå viktig at kampen mot den strukturelle ledigheten føres videre. Vi kan ikke slå oss til ro med en situasjon der nesten alle nye jobber framover ventes å bli besatt av folk utenfor de arbeidslediges rekker. Det må føres en aktiv sysselsettings- og arbeidsmarkedspolitik og en mer offensiv kunnskaps- og nyskapingsspolitikk. I en situasjon der arbeidsmarkedet ventes å snu er det viktig å øke de aktive arbeidsmarkedstiltakene. Unio mener også at bruken av midlertidige tilsetninger må reduseres. Blant vitenskapelig ansatte på universitetene er det for eksempel hele 23 prosent midlertidig ansatte.

Personellbudsjett for velferdstjenester

Unio har fortløpende vurdert behovet for nye årsverk for våre yrkesgrupper sett i lys av målsettingene i Soria Moria-erklæringen. For fireårsperioden 2006-2009 vil det kreves godt over 32.000 flere årsverk (da er forskere og politi holdt utenom). De to første årene i perioden har antall årsverk økt med om lag 7000 for våre yrkesgrupper. Utfordringene for siste halvdel av stortingsperioden er med andre ord meget store. Unio har ved gjentatte anledninger bedt regjeringen vurdere personellbehovet i offentlig sektor de kommende år og bedt om at det lages tilhørende utdannings- og rekrutteringsplaner. Disse må også ta hensyn til den ekstraordinært store avgangen som er ventet i for eksempel innen skole, forskning og politi på grunn av den skjeve aldersfordelingen blant de ansatte.

Anslag for utviklingen etter halvgått løp og hva som gjenstår for de to siste årene i stortingsperioden, viser at det for Unios yrkesgrupper særlig er skolen som henger etter. Men situasjonen i forskning og høyere utdanning er også kritisk. Veksten i lærerårsverk er nesten fraværende tross økende elevtall og regjeringens politiske målsettinger. Det trengs rundt 11.000 lærerårsverk i årene 2008 og 2009 om Soria Moria skal nås. Bare for å øke timetallet på barnetrinnet og møte veksten i antall elever i videregående trengs det 5.000 flere lærerårsverk.

Blant lærere vil vi også ha stor avgang de neste årene. Kanskje så mange som 10.000 årsverk i grunnskolen og 7.000 årsverk i videregående opplæring vil gå av i perioden 2006-2009. Det aller meste må kompenseres ved økt nyrekruttering til læreryrket. Det samlede bruttobehovet for nye lærere i fireårsperioden blir dermed over 25.000. Budsjettallene for kommuner og fylkeskommuner for 2008 tyder på at en ikke tar sikte på å øke antall lærere i år. Skal regjeringserklæringens mål innfris, må det bevilges ekstramidler i 2008 og kraftig lut til i 2009 budsjettet.

For 2008 og 2009 må barnehagene styrkes med 11.500 nye årsverk. Samtlige burde vært førskolelærere om en skal stoppe nedgangen i pedagogtetthet og helst øke denne. Regjeringens målsetting om økt pedagogtetthet i barnehagene utgjør alene 4.900 årsverk.

I helse- og omsorgssektoren i kommunene trengs minst 2.000 nye årsverk for Unios yrkesgrupper i 2008 og 2009. Regjeringens målsetting om 10.000 nye årsverk i helse- og omsorgssektoren er innen rekkevidde, men kommunene har nedprioritert satsing på fysioterapi og ergoterapi. Unio er enig med regjeringen om at målsettingen for helse- og omsorgssektoren må oppjusteres for perioden 2008-2015. Både tjenestens omfang og kompleksiteten i pasientbehovet tilsier at 12.000 nye årsverk er et svakt anslag. I tillegg til en generell bemanningsøkning må styrkingen primært bestå av personell på høyskolenivå med utvidet kompetanse, særlig spesialsykepleiere innen geriatri, kreft og psykiatri.

Tilleggsbevilgning på 2 mrd kroner i Revidert budsjett 2008

På bakgrunn av utviklingen i skolen og helse- og omsorgssektoren i kommunene krever Unio at kommuneøkonomien må styrkes vesentlig. Det er behov for en tilleggsbevilgning for 2008 på opp mot 2 mrd kr. i frie midler for nye ansettelser og for å dekke kostnadsvekst det ikke er tatt høyde for i budsjettet for 2008 (se side 14). For 2009 trengs et løft på 4-5 mrd kroner ut over et oppjustert 2008-nivå bare for å innfri de viktigste av personellmålsettingene på skole, barnehager og helse- og omsorgstjenestene i kommunene. Dette vil være en vekst på rundt 3 mrd. kr ut over behovsveksten (som av TBU nå anslås til rundt 1,25 mrd. kr i 2009). I tillegg kommer de andre utfordringer kommunene står overfor.

Tabell 4 gir en oversikt over behovet for årsverk for Unios grupper sett i lys av rimelige tolkninger av målsettingene i Soria Moria-erklæringen der disse er direkte eller indirekte tallfestet. Der Soria Moria-erklæringens målsettinger ikke er så eksplisitte vurderer vi ressursbehovet i velferdstjenestene eller knytter vurderingene til andre politiske planer og vedtak.

De utfordringer Unio viser til på personellsiden i forbindelse med Soria Moria-erklæringen er kun en forsmak på utfordringene i et lengre tidsperspektiv. Det er særlig pleie- og omsorgssektoren som vil merke eldrebølgen. For å dekke etterspørselen etter arbeidskraft i pleie- og omsorgssektoren de neste 30 årene er det beregnet at om lag en tredel av ungdommen må velge utdanning som rekrutterer til disse yrkene.

Tabell 4: Årsverksbehovet for Unios yrkesgrupper 2006-2009 i lys av Soria Moria¹

	Oppfølging Soria Moria 2006-2009	Anslag for halvgått løp 2006-2007	Gjenstår siste halvdel 2008-2009
Sykepleiere, fysioterapeuter og ergoterapeuter i helse-, pleie- og omsorgstjenesten i kommunene	3.000	1.500 ²	1.500
Sykepleiere, fysioterapeuter og ergoterapeuter i spesialisthelsetjenesten	4.000	2.000	2.000
Førskolelærere i barnehagene	14.000	2.500	11.500 ³
Lærere i grunnskolen	5.650	-50	5.700
Lærere i videregående skole	5.100	1000	5.100
Forskere universitet og høyskoler			2.200 ⁴
Politi (politi og sivile)			1.000 ⁵
Prester og diakoner	250		250
Samlet for Unios grupper	+32.000	6.950	29.450
<i>Memo: Regjeringens satsing i helse- og omsorgstjenesten i kommunene</i>	<i>8.100⁶</i>	<i>4.100</i>	<i>4.000</i>

¹ Årsverksbehovene i tabellen er ikke sammenliknbare i den forstand at de bygger på Unios kvalitative vurderinger på alle områder. For eksempel er tallene for pleie- og omsorgssektoren kun en vurdering av framdriften i forhold til regjeringens eget måltall på 10.000 nye årsverk i 5-årsperioden 2005-2009.

² Anslaget bygger bl.a. på KSs budsjettundersøkelse for 2007. Økningen på om lag 1.500 årsverk for Unios yrkesgrupper i helse, pleie- og omsorgssektoren i kommunene skjuler en antatt stagnasjon eller nedgang i antall årsverk innen fysioterapi og ergoterapi og en tilsvarende økning i antall sykepleierårsverk.

³ Inkl. dekning av dispensasjonsnivået ved utgangen av 2005 på 1.200.

⁴ NIFU STEP anslår at om det offentliges forskningsinnsats skal økes til 1 pst av BNP innen 2020 krever dette 480 nye stillinger hvert år i perioden 2008-2016. I tillegg kommer et behov for 1000 nye faste stillinger som følge av økt arbeidsmengde etter innføring av kvalitetsreformen i høyere utdanning og behov for flere postdoktorstillinger.

⁵ Unios målsetting for fireårsperioden 2008-2011 er 2000 flere årsverk i politiet.

⁶ Måltallet 10.000 nye årsverk i helse-, pleie- og omsorgssektoren gjelder for femårsperioden 2005-2009. I 2005 var økningen 1.900. Tilsvarende for Unios grupper: 4.000 sykepleiere i femårsperioden, økningen i 2005 var om lag 1.000.

Kommuneøkonomien

Det er lett å snuble i stor tall og mange referansetidspunkter når en skal diskutere veksten i kommunesektorens økonomi. Regjeringen sier at kommunesektorens inntekter er økt med 21 mrd kroner for de tre årene 2006, 2007 og 2008. Det er riktig, men det forteller lite om utviklingen i tjenestetilbudet. Da må en ta hensyn til det faktum at det blir flere eldre og flere skoleelever. Først når en ser på veksten justert for utgiftsbehov kan en snakke om forbedringer i tjenestetilbudet.

Av de 21 milliardene er 10 mrd kroner øremerkede tilskudd, hvorav 8 mrd kroner har gått til barnehagesatsingen. Av de frie midlene i kommunesektoren, som bl.a. skal finansiere skoler, helse og omsorg står vi igjen med en realvekst etter at økte utgiftsbehov er dekket på 3,8 mrd kroner for de 3 årene 2006-2008. Mesteparten av disse pengene har gått til nye årsverk i helse- og omsorgssektoren.

Unio er positiv til at regjeringen følger opp målsettingen i barnehagereformen. At de øremerkede midlene øker er imidlertid ikke til hjelp for tjenester som ikke mottar slike tilskudd. Bortsett fra barnehagene er de fleste kommunale tjenester avhengig av veksten i frie inntekter.

De frie inntektene i kommunesektoren har økt med reelt 9,3 mrd kroner fra 2005 til 2008, målt i faste 2007-kroner og korrigert for oppgaveendringer. Samtidig har behovsveksten økt med 5,6 mrd kroner ifølge anslagene i fra Nasjonalbudsjettet i fjor høst.

Unio vil peke på at en realvekst i de frie inntektene ut over behovsveksten på vel 3 mrd kroner over 3 år er en meget beskjeden vekst, og noe svakere enn den realveksten ut over behovsøkningen en hadde i kommunesektorens inntekter de tre siste årene av forrige regjeringsperiode.

Oppdaterte tall gir enda svakere utvikling i kommuneøkonomien

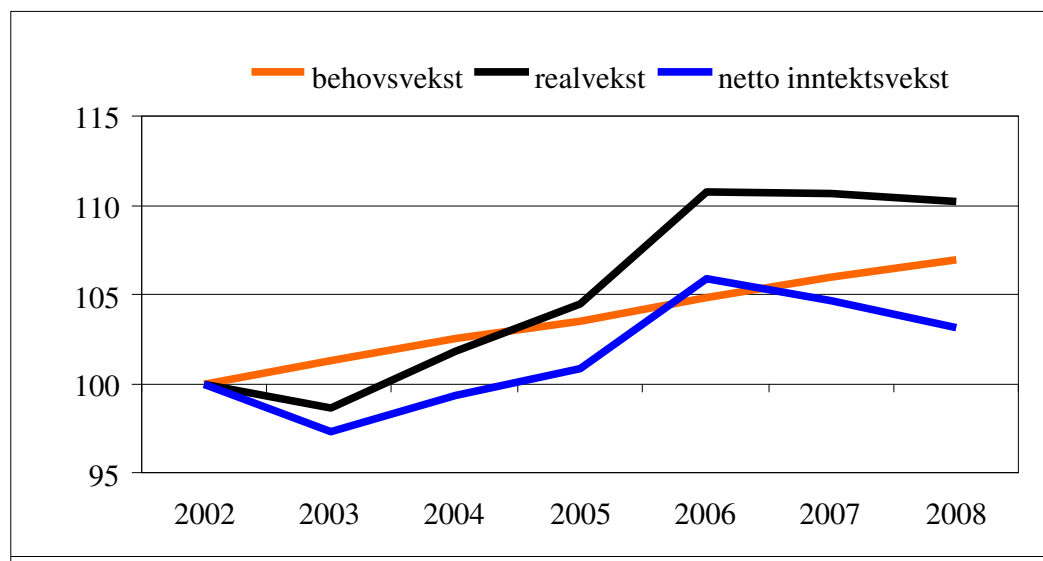
I tallene over og i figurene 3 og figur 4 er det ikke tatt hensyn til de siste oppdaterte og foreløpige anslagene fra SSB som viser at kostnadsveksten i kommunesektoren i 2007 anslås nesten ett prosentpoeng høyere enn anslaget i Nasjonalbudsjettet 2008. Ett prosentpoengs økning i kostnadsveksten utgjør i kommunesektoren 2,3 mrd kroner.

I tillegg viser ferske anslag fra KS at kommunesektorens skatteinnfang i 2007 kan bli 0,7 mrd kroner lavere enn lagt til grunn i Nasjonalbudsjettet.

Da vil i tilfelle nesten hele realveksten i de frie inntektene for de tre siste årene være redusert til småpenger, og langt lavere enn veksten i de tre siste årene under den forrige regjeringen.

Unio er sterkt kritisk til at den forpliktende og flerårige opptrappingsplanen for kommunesektoren som ble lovet i Soria Moria-erklæringen ikke er fulgt opp. Holder vi barnehagesatsingen utenom ble det en klar opptrapping i 2006, men en klar tilstramning i 2007 og 2008.

Den langvarige underfinansieringen av kommunesektoren har medført at inntektsveksten i 2006 i stor grad gikk med til å nedbetale gjeld. Det var dermed en mindre del av veksten som kom driften til gode. Når økonomien igjen ble strammet inn i 2007 og 2008, var det de

Figur 3: Frie inntekter korrigert for oppgaveendringer, kommunesektoren. Faste priser. Indeks 2002=100

kommunene som hadde stolt på regjeringens løfte om en flerårig og forpliktende opptrappingsplan som fikk de største økonomiske problemene.

Unio krever at regjeringen snarest innfrir løftene om en forpliktende opptrappingsplan for kommuneøkonomien. Dette bør påbegynnes allerede i Revidert budsjett for 2008 med en tilleggsbevilgning på opp mot 2 mrd kroner. For 2009 bør et minstekrav være at en øker kommunesektorens inntekter i forhold til revidert budsjett 2008 med minst 3 milliarder kroner ut over den demografiske behovsveksten.

Svekkede kommunebudsjetter gir nedskjæring i tilbudet i 2008

I KS' budsjettundersøkelse svarer 10 prosent av kommunene at de vil ha et driftsresultat på over 3 prosent av driftsinntektene i 2008. Teknisk beregningsutvalg anser 3 prosent som det en må ha i driftsoverskudd om en skal ha nok midler til vedlikehold av konsumkapitalen, dvs. gå i langsiktig balanse. Disse overskuddskommunene representerer 7 prosent av befolkningen. De øvrige 90 prosent, som representerer 93 prosent av befolkningen, vil gå i underbalanse, dvs. at driftsoverskuddet ikke rekker til nødvendige reinvesteringer.

21 prosent av kommunene vil bedre sitt driftsresultat sammenliknet med 2007. 15 prosent vil få uendret driftsresultat, mens 64 prosent får svakere driftsresultat i 2008 sammenliknet med 2007.

Tabell 5: Kommunenes 2008-budsjetter: Vil kommunene øke eller redusere innsatsen på enkeltsektorer, kommunene målt som andel av befolkningen

	Skole	Barnevern	Pleie/omsorg	Kultur	Vedlikehold
Økte midler	26	30	33	30	22
Uendret	34	62	42	49	54
Reduserte midler	40	8	25	21	24

Kilde: KS' budsjettundersøkelse 2008

KS-undersøkelsen spør videre om kommunen budsjetterer med økte eller reduserte midler i de ulike sektorene. Ser en bort fra barnehagene hvor veksten kommer via øremerkede tilskudd, viser tabell 5 hvordan de ulike sektorene påvirkes.

Det er pleie og omsorg som kommer best ut av de større sektorene som er tatt med i KS-undersøkelsen. For skolens del vil økningen for mange kommuner skyldes økt timetall på barnetrinnet. Timetallsveksten vil medføre at kommunene som rapporterer uendrede midler i 2008 får en faktisk økning i antall elever per lærer dersom elevtallet er stabilt. Det er derfor et dramatisk signal at 74 prosent av befolkningen bor i kommuner hvor midlene ikke øker i en periode hvor en øker timetallet i undervisningen.

Alvorlig underfinansiering av fylkeskommunene i 2008

Tabell 6 viser hvordan realveksten i de frie inntekter fordeles mellom primærkommuner og fylkeskommuner. Veksten er regnet fra nivået i revidert budsjett 2007, som gir en samlet realvekst i frie inntekter på 1,1 mrd kroner. Tallene er sammenholdt med tall for demografisk behovsvekst (Teknisk beregningsutvalgs rapport, april 2007).

Tabell 6: Realøkning i utgiftsbehov og frie inntekter korrigert for oppgaveendringer, 2008. Regnet fra 2007-anslaget i revidert budsjett, millioner kroner ¹⁾

	Primærkommuner	Fylkeskommuner	Sum
Vekst i frie inntekter	681	402	1083
- Behovsvekst	824	718	1543
Netto inntektsvekst	-143	-316	-460

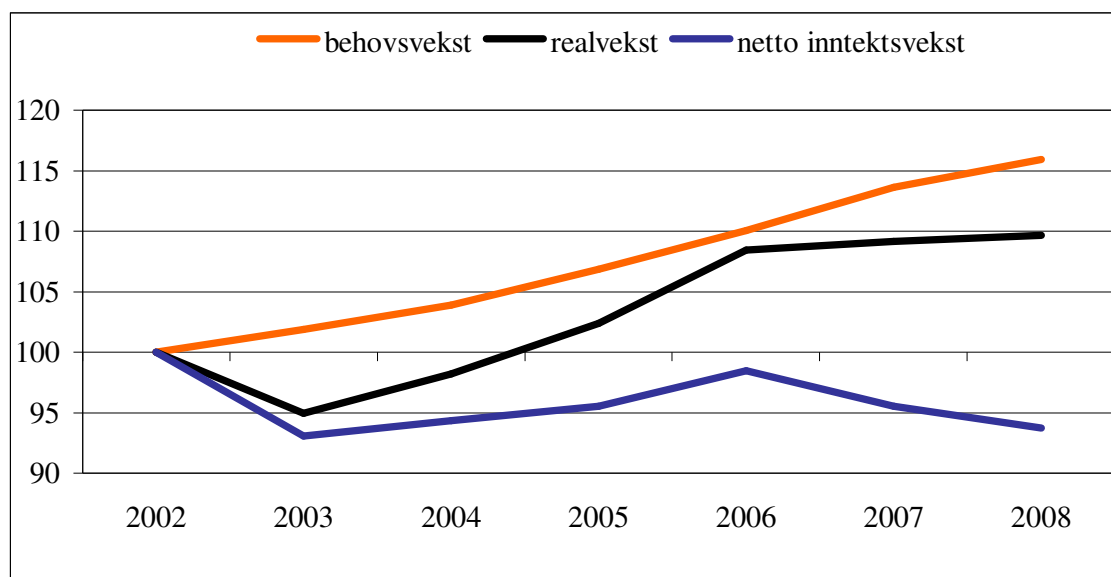
1) Merk at både inntekts- og prisanslaget for 2007 er basert på anslaget fra revidert budsjett 2007. I statsbudsjettets anslag for 2008-veksten kopler en inntektsveksten fra revidert budsjett med prisvekstanslaget per oktober, noe som gir et for høyt anslag på reell inntektsvekst fra revidert budsjett.

Fylkeskommunene rammes hardest av underfinansieringen av kommunesektoren. Fylkeskommunenes økning i frie inntekter i 2008 er på bare på 56 prosent av behovsveksten. Det er elevtallsveksten i videregående skoler som utgjør behovsveksten i fylkeskommunene. Underfinansieringen vil med nødvendighet medføre svekket ressursinnsats per elev i undervisningen.

Den reelle nedgangen i ressurser for fylkeskommunene er særlig alvorlig sett på bakgrunn av at fylkeskommunene knapt har fått tatt del i den inntektsveksten som ble primærkommunene til del i 2006. Ser en på perioden 2005-2008 samlet, har primærkommunene fått en moderat reell vekst, mens fylkeskommunene har fått en betydelig reduksjon i det behovsjusterte inntektsnivået (se også fotnote 7).

I KS' budsjettundersøkelse for 2008 svarer bare 1 fylkeskommune (som representerer 6 prosent av befolkningen i svarfylkene) at de vil ha et driftsresultat over 3 prosent i 2008. De øvrige 15 svarfylkene regner med et svakere driftsresultat enn 3 prosent. De vil dermed gå i underbalanse, dvs. at driftsoverskuddet ikke rekker til nødvendige reinvesteringer.

Figur 4. Frie inntekter i fylkeskommunene, korr. for oppgaveendringer. Faste priser, indeks 2002 = 100⁷

2 av fylkeskommunene, som representerer 9 prosent av befolkningen i svarfylkene, vil bedre sitt driftsresultat sammenliknet med 2007. 1 fylke vil få uendret driftsresultat, mens 12 fylker (med 84 prosent av befolkningen) får svakere driftsresultat i 2008 sammenliknet med 2007.

Det er et akutt behov for å øke de frie inntektene til fylkeskommunen. For 2008 bør en i revidert budsjett styrke rammetilskuddet med opp mot 1 mrd kroner ut over saldert budsjett om en skal unngå ytterligere nedskjæringer i videregående opplæring. For 2009 bør de frie inntektene økes med vel 1 mrd kroner ut over den demografiske behovsveksten.

Barnehager

Unio er tilfreds med at Regjeringen fortsatt legger opp til en høy utbyggingstakt med sikte på å oppnå full barnehagedekning. At ”full dekning” er skutt noe ut i tid skyldes at flere enn tidligere antatt ønsker barnehageplass. Det er en positiv utvikling, som medfører at en høyere andel barn vil gå i barnehage. Dette er et viktig mål, og det bør ikke overskygges av ensidig fokus på de til enhver tid eksisterende ventelistene.

Regjeringen la i budsjettet opp til vekst på 22.700 nye heltidsplasser i 2007. Resultatet ser nå ut til å bli 6.500 færre plasser enn lagt til grunn. I St.prop. nr. 7 (2007-2008) om nysaldering av KDs 2007-budsjett sier regjeringen at den på denne bakgrunn vil komme tilbake med en ny vurdering av det videre utbyggingsbehovet i revidert budsjett for 2008. Unio forventer at en da øker anslaget for utbygging i 2008 fra 7.700 nye heltidsplasser, som lå til grunn i vedtatt budsjett, til 14.200 nye plasser, med tilhørende justeringer av tilskuddsbeløpene.

⁷ Det er ikke tatt hensyn til SSBs siste anslag som viser høyere kostnadsvekst i 2007 enn det Nasjonalbudsjettet la til grunn eller KS sine siste anslag som viser lavere skatteinntang i 2007 enn det Nasjonalbudsjettet la til grunn. Se omtale side 14.

Det er i tråd med barnehageforliket at en utsetter innføringen av makspris II til full utbygging under dagens pris er oppnådd. Selv med bevilgningsøkning i revidert budsjett vil det være usikkert hvorvidt full dekning lar seg realisere i løpet av 2008. Det skyldes dels usikkerhet om realisering av utbyggingsmålet, og dels at etterspørselen etter plasser kan stige ut over det nivået en så langt har lagt til grunn.

Det er derfor all grunn til å regne med at en også i 2009 vil ha behov for ytterligere utbygging av sektoren, selv med dagens makspris.

Det er politisk vedtatt at barnehagetilskuddene skal innlemmes i det kommunale inntektssystemet når barnehagereformens utbyggingsmål er nådd. Det er derfor nødvendig å avvente full dekning etter at makspris II er innført, og etter at etterspørselsvirkningen av en slik prisreduksjon har stabilisert seg, før en kan innlemme statstilskuddene i inntektssystemet.

Samtidig må en nå et nivå hvor en har dekket behovet for førskolelærere, dvs. at en har fått bukt med dispensasjonene. Det er videre en forutsetning at foreldreretten til barnehageplass er juridisk implementert, og at det er etablert et regelverk som sikrer private barnehagers økonomiske rettigheter overfor den kommunale forvaltning.

Det er lite tenkelig at alt dette skal være på plass i løpet av 2008. Innlemmingen må derfor utsettes til overnevnte vilkår er på plass. For 2009-budsjettet innebærer det at en fortsatt må legge opp til vekst i de øremerkede tilskuddene.

En av de største utfordringene i barnehagepolitikken er å rekruttere nok førskolelærere og på sikt øke andelen pedagoger slik at intensjonen om barnehagen som læringsarena kan realiseres fullt ut. Regjeringen har lagt fram en rekrutteringsstrategi som strekker seg fram til 2011. Årlig skal det iverksettes en tiltaksplan for å nå målene om å rekruttere flere førskolelærere. Skal regjeringen lykkes må det iverksettes en rekke tiltak både for å utdanne flere førskolelærere og å rekruttere tilbake mange av dem som har sluttet i barnehagen. Da kreves det betydelige midler hvert år i strategiperioden. De 8 millioner kroner til særlige rekrutteringstiltak som det ble budsjettet med i 2008 må økes vesentlig fra 2009.

Det er videre behov for en markert opptrapping av midlene til kompetanseutvikling i sektoren. Kompetansemidlene fikk en reell nedgang fra 2007 til 2008. Gitt den økningen en nå har i sektorens omfang kreves det en sterkere satsing på kompetanseutvikling blant personalet.

Grunnskole og videregående opplæring

Underfinansieringen av kommunesektoren har gått sterkest ut over skolen. Resultatet har blitt en reduksjon i lærertettheten i ordinær undervisning i grunnskolen og i videregående opplæring. Dette står i klar strid med målsettingen i Soria Moria-erklæringen om at lærertettheten skal økes.

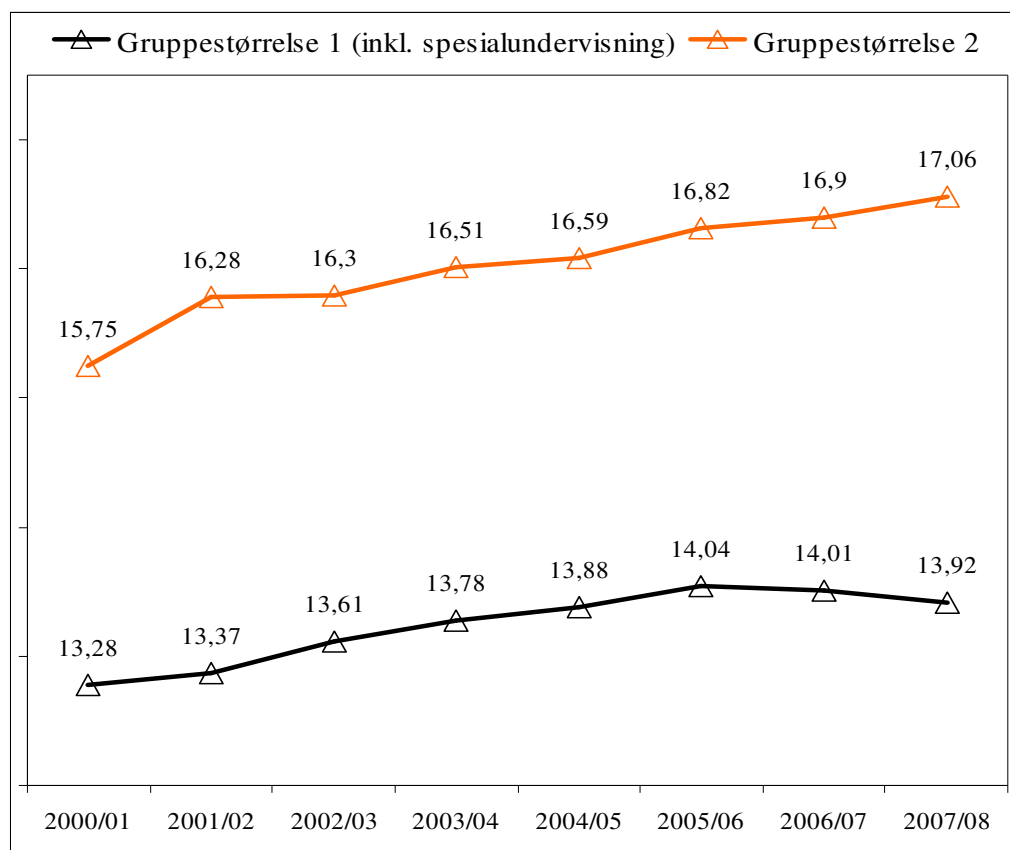
Grunnskolen

I samlet undervisning, inkludert spesialundervisning, var det en klar økning i gruppestørrelsen fram til 2005-06. De to siste skoleårene har det vært en svak nedgang i gruppestørrelsen. Det henger sammen med en markert økning i antall elever som mottar spesialundervisning.

I den ordinære undervisningen, som omfatter om lag 97 prosent av elevtimene, har derimot den gjennomsnittlig gruppestørrelse fortsatt å øke.

I en undersøkelse utført av NorgesBarometeret i desember 2007 (NorgesBarometeret nr. 5/2007), som i hovedsak fikk samme svarfordeling som den senere publiserte budsjettundersøkelsen fra KS der spørsmålene var analoge, ble kommunene spurt om "tallet på lærerstillinger i 2008" vil øke, minke eller være uforandret⁸. 14,4 prosent av kommunene vil øke, 46,1 prosent av kommunene vil ha uendret antall lærere, og 38,7 prosent vil redusere antall lærere.

Figur 5. Gruppestørrelser i kommunale grunnskoler 2000/01-2007/08

Det er rimelig å anta at kommunene svarer ut fra antall lærere totalt og ikke per elev siden det er "tallet på lærere" det spørres om. Gitt spørsmålsstillingen bør en kunne anta at de fleste kommunene svarer ut fra fullt kalenderår, dvs. inklusive høsten 2008 hvor timetallet på barnetrinnet skal økes. Det er derfor bemerkelsesverdig at bare 14,4 prosent vil øke antall lærerstillinger i 2008. Med mindre en har sterk reduksjon i antall elever pga. fraflytting vil stabilt lærertall medføre svekket lærertetthet når timetallet økes.

De 14,4 prosent av kommunene som svarte at de ville øke lærerinnsatsen, ble bedt om å fortelle grunnen til dette. Svarene fordelte seg slik, i prosent:

⁸ KS-undersøkelsen hadde ingen spørsmål om årsverksutviklingen i skolesektoren

Timetallsøkningen	87,2
Mindre grupper/klasser	15,4
Styrke opplæringstilbudet	33,3
Annet	15,4

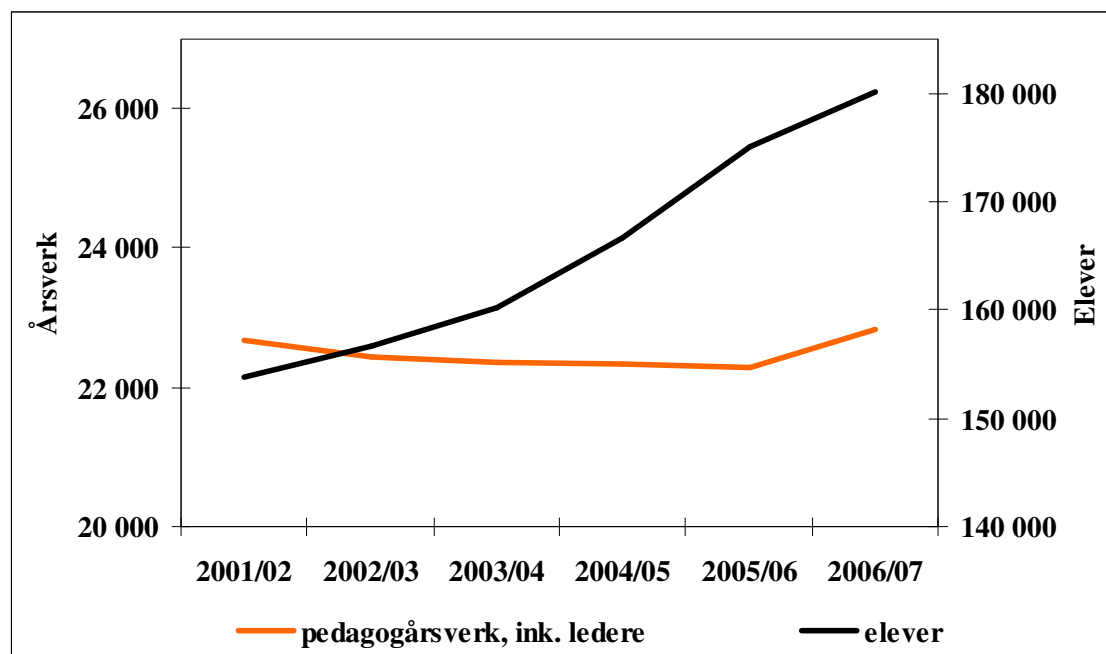
Det er timetallsøkningen som er den udelt viktigste forklaringen på at så ”mange” som 14,4 prosent øker antall lærere. Det indikerer at de aller fleste kommunene kutter ned på undervisningstilbudet, selv i et år hvor de får særlige midler for å øke dette tilbudet. Lærertettheten er noe kommunene ikke viser interesse for verken å styrke eller å opprettholde.

Videregående opplæring

I videregående opplæring har en ikke brukbar statistikk over lærertimer, og en kan dermed ikke beregne gruppestørrelser på samme måte som i grunnskolen. Det foreligger så langt ingen ressursdata for inneværende skoleår for videregående opplæring.

Helt fram til skoleåret 2005-06 hadde videregående opplæring en nedgang i lærerårsverk samtidig som en hadde en kraftig elevtallsvekst. Skoleåret 2006-07 var første året hvor en fikk en relativ vekst i lærerårsverk som nesten nådde opp mot elevtallsveksten. Årsaken kan ha vært at en stolte på løftet om at inntektsveksten i 2006 skulle innlede en flerårig opptrappingsfase⁹. Nå har en sett at denne veksten ikke ble videreført, med innstramning i ressursinnsatsen som resultat.

Figur 6: Lærerårsverk og elevtall fylkeskommunale videregående skoler

⁹ Endret registreringsmetodikk høsten 2006 medførte en tilbakejustering av årsverkene for 2005. I denne operasjonen fikk en ikke fanget opp alle lærerkategoriene i 2005 der personene ikke fortsatt var ansatt året etter. Antall lærere i 2005 kan derfor ha blitt noe for lavt, slik at veksten fra 2005 til 2006 blir tilsvarende for høy.

I KS' budsjettundersøkelse for 2008 blir fylkeskommunene spurt om midlene øker, er uendret eller reduseres i forhold til 2007. 15 fylker har svart på dette spørsmålet. Gitt den markerte elevtallsveksten (antall 16-18-åringer ventes å øke med 5300 eller 2,8 prosent, fra 2007 til 2008) vil det kreves en tilsvarende sterk ressursvekst dersom ikke ressursnivået per elev skal svekkes. Det bør derfor ikke overraske at det er null fylker som svarer at de vil redusere ressursinnsatsen. Mer bekymringsfullt er det at 4 fylker, som representerer 25 prosent av befolkningen i svarfylkene, sier de vil bruke uendret med midler i videregående opplæring i 2008. Det innebærer en markert svekkelse av ressursinnsatsen per elev.

De 11 fylkene (med 75 prosent av befolkningen i svarfylkene) som øker ressursinnsatsen er det bare 9 fylker som begrunner utgiftsveksten med økt antall elever, men de fleste kompenserer ikke elevtallsveksten fullt ut.

Underfinansieringen i 2008 vil etter all sannsynlighet medføre at utviklingen i retning svekket lærertetthet i videregående opplæring videreføres. Dette er klart i strid med regjeringens politikk.

Innføringen av gratis læremidler i videregående opplæring viste seg overraskende nok å bli en ettårig bevilgning. For 2007 fikk en midler til å innføre ordningen for vg2 fra høstsemesteret av. For 2008/09 skal ordningen gjelde både for vg2 og for vg3. Det var derfor overraskende at en i 2008-budsjettet inndro midlene til vg2. Siden der er færre elever i vg3 innebar dette at fylkene fikk mindre midler til læremidler i 2008 enn i 2007. Dette er et brudd på forutsetningen om at staten skal dekke innføringen fullt ut, og at fylkeskommunene selv skal kunne velge hvordan elevene skulle nyte godt av midlene. Med slike engangsbevilgninger tvinger man i realiteten fylkeskommunene til å innføre en utlånsordning. Unio krever at det ryddes opp i dette i 2009-budsjettet, slik at det gis dekning for de årlige merkostnadene som gratis læremidler medfører på hvert enkelt årstrinn.

Skolebygg

For perioden 2002 til 2009 ble det etablert en ordning med rentestøtte for skolebygg innen en tilsagnsramme på 15 mrd kroner. Dette var en god ordning som kommuner og fylkeskommuner har brukt for å rehabilitere eller bygg nye skolebygg der det var nødvendig. Tilsagnsrammen ble raskt utnyttet. Resultatet er at rammen allerede ble brukt opp i 2007, vel 2 år før perioden utløp. Det er ikke gitt noen ny ramme i 2008-budsjettet.

Unio mener at vedlikeholdssituasjonen for skolebygg på ingen måte er utbedret. Det er et stort behov både for rehabilitering og nybygging. Som vist ovenfor gir ikke kommunesektorens frie inntekter rom for mer enn å holde tritt med behovsveksten på driftssiden.

Problemet er særlig prekært for videregående opplæring, av to grunner. Dels har fylkeskommunene ikke fått den opptrapping av inntektene i 2006 som kom primærkommunene til del. Samtidig har elevtallene i videregående opplæring vist en kraftig vekst, mens elevtallene er mer stabile i grunnskolen. Det burde være åpenbart at økt elevtall ikke bare krever økte driftsmidler, det vil også være en tilsvarende økning i investeringsbehovene. Dette behovet fanges ikke opp av behovsvekstanslagene, de omfatter bare driftskostnader.

Dette innses for pleie- og omsorgssektorens del. Her innføres det fra 2008 av et nytt investeringstilskudd som skal dekke 25 prosent av anleggskostnadene. Unio er positiv til at en innfører et slikt investeringstilskudd for pleie- og omsorgssektoren. Det står imidlertid i skarp kontrast til avviklingen av ordningen med rentetilskudd til skolebygg.

Unio ber Regjeringen snarest gjeninnføre ordningen med rentestøtte for skolebygg med en utvidet tilsagnsramme slik at nye tilsagn kan gis for 2008 og 2009. En bør i tillegg åpne for forlengelse også ut over dette om behovet skulle tilsi det.

Tiltak for økt lærertetthet

Svekkede kommunebudsjetter kombinert med lite presise kvalitetskrav i Opplæringsloven gjør at skolene lett blir budsjettapere. Resultatet er en faktisk sabotering av Soria Moria-erklæringens mål om økt lærertetthet. Det medfører i sin tur at kravet om forsvarlig og tilpasset opplæring i opplæringsloven i for liten grad lar seg realisere. Unio mener det er viktig at det innføres tiltak som medfører at kommunene ikke lenger kan neglisjere ressursbehovene i skolesektoren. Det er flere muligheter:

En åpenbar løsning, som også ble foreslått av kvalitetsutvalget da de la fram sin innstilling i 2003, er å gi skolesektoren øremerkede midler.

Hvis det er liten politisk vilje til å innføre slike sektorrammer, er det viktig å finne fram til alternative styringsformer.

Da klassedelingsreglene ble opphevet, var det et krav fra Stortingets side at dette skulle åpne for mer fleksibel tilpasning, og ikke brukes innsparende.

Det tidligere klassedelingstallet fungerte som en minimumsnorm. De aller fleste skolene har ulike undervisningstiltak som bringer dem opp til et høyere gjennomsnittlig timetall enn denne normen. Når Utdanningsdirektoratet fører tilsyn med at Stortingets forutsetning etterleves, sammenliknes dagens situasjon med klassedelingstallets minstenorm. Da blir det et begrenset antall kommuner som får påpakning, selv om de har gjennomført klare innsparinger etter at klassedelingstallet ble opphevet.

En gjeninnføring av klassedelingstallet på et tilsvarende nivå som det tidligere hadde, vil derfor ikke nødvendigvis bedre ressursituasjonen i skolene. Skal en gjeninnføre klassedelingstall for å sikre et rimelig minste ressursnivå, må dette i så fall gjeninnføres på et lavere nivå (færre elever i "gjennomsnittsklassen") enn de tidligere delingstallene, for å fange opp undervisningssituasjoner hvor elevtallet normalt er på et lavere nivå enn i tradisjonell teoriundervisning.

Et annet tiltak som kan gi økt lærertetthet er å lage lovhjemlede forskrifter som rettes direkte mot gjennomsnittlig gruppestørrelse, f.eks. i form av maksimumsnivåer en ikke kan overskride. Kravet bør legges på skolenivå, hvor en eventuelt kan skille mellom klassetrinn i grunnskolen og mellom studieprogram i videregående opplæring.

Det bør også være mulig å regulere maksimalt antall elever per kontaktlærer. Gjeninnføring av kontaktlærers lovbestemte ansvar for gruppa/klassen burde være et aktuelt tiltak ut fra den pågående skolepolitiske debatten. Et slikt tiltak, eventuelt kombinert med å vende tilbake til klassestyrerbetegnelsen, vil dessuten kunne bidra til et sterkere fokus på læringsfelleskapet.

Etter- og videreutdanning for lærere

Etter- og videreutdanning for lærere er et viktig område. De midler som så langt er bevilget via Kunnskapsløftet har i for liten utstrekning kommet slik kompetanseheving til gode. For å

sikre lærere på alle nivå oppdaterte kunnskaper, må det innføres et permanent, forutsigbart og forpliktende system for kontinuerlig etter- og videreutdanning. Et tiltak kan være å gi lærere en rett og plikt til å gjennomføre kompetanseutvikling av en viss varighet med fastlagte mellomrom. Skal en slik satsing bli en realitet, forutsetter det at en får dekket selve kurskostnaden samt at skolene får penger til vikarer. Finansieringen må i siste instans komme over statsbudsjettet.

Utdanning og rekruttering av lærere og forskolelærere

Det er et akutt behov for å styrke kvaliteten i lærerutdanningene. Dette er synliggjort bl.a. i NOKUTs evalueringer av førskolelærer- og lærerutdanningen. For lærerutdanningen spesielt er det nødvendig å øke kvaliteten gjennom gradvis innføring av krav om at lærerkompetanse må bygge på en 5-årig utdanning på masternivå.

Det er samtidig behov for å øke omfanget av kandidatproduksjonen. Vi viser her til Unios personellbudsjett. Det er et akutt behov for flere førskolelærere for å komme ut av en situasjon med økende antall dispensasjoner fra kravet til pedagogisk kompetanse. Det er samtidig et økende behov for lærere i grunnsopplæringen, dels for å dekke en økning i lærertettheten og dels for å erstatte de store årskullene av lærere som vil gå av med pensjon i nær framtid.

Helse- og omsorgstjenesten

Helse- og omsorgstjenesten i kommunene er under hardt press på grunn av økt ansvar for flere brukere og flere brukergrupper. Det er flere pasienter med store behov for oppfølging etter sykehusopphold, flere yngre med funksjonshemminger, flere brukere med psykiske lidelser og/eller rusavhengighet og ikke minst flere eldre med pleie- og omsorgsbehov.

Det har vært en økning i antall svingdørspasienter over flere år. Fra 2002 til 2006 var økningen 28 prosent. Sannsynligheten for at en pasient blir reinnlagt øker med økende alder. Bildet er komplekst, men det er nærliggende å peke på to faktorer: Utskrivingspresset i sykehus er stort samtidig som det legges inn pasienter som kunne vært ivaretatt i førstelinjen dersom kapasiteten og kompetansenivået var tilpasset utfordringene i pasientgrunnlaget. Økningen i antall reinnleggelser er kostbart for samfunnet og svært uheldig for den enkelte pasient. Kompetansemangel i de hjemmebaserte tjenestene er også årsak til at mange pasienter som ønsker å dø hjemme blir værende i sykehus.

171.000 personer mottar i dag hjemmesykepleie og/eller praktisk bistand i hjemmet, mens vel 40.000 bor i institusjoner. Fire av fem brukere mottar sine helse- og omsorgstjenester i eget hjem.

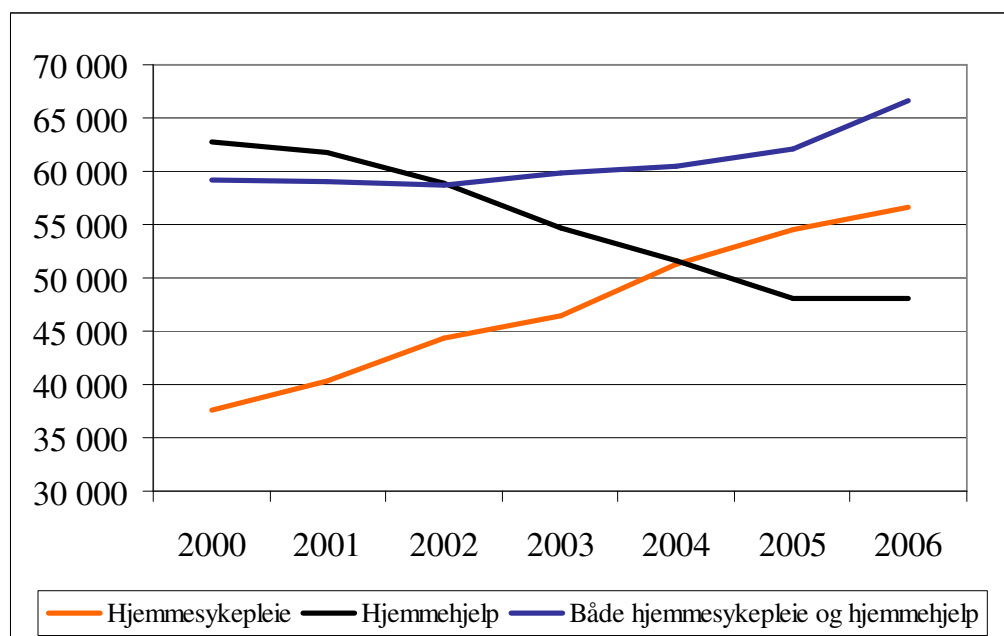
En velfungerende hjemmesykepleie og rehabiliteringstjeneste er avgjørende for at ferdigbehandlede pasienter med funksjonsvikt kan skrives ut fra sykehus til oppfølging og behandling i eget hjem. En satsning på hjemmesykepleien samt tilrettelegging og opptrening i hjemmet er nøkkelen til å avgrense behovet for mer ressurskrevende plasser på institusjon. I 2006 var det 117.000 pasienter med vedtak om helsetjenester i hjemmet. Det er behov for mer forskningsbasert kunnskap og fagutvikling i disse tjenestene.

I de siste årene har antallet brukere i hjemmesykepleien økt med om lag 10 prosent årlig. Andelen brukere som får praktisk bistand (hjemmehjelp) er synkende. Det kan forventes at

denne utviklingen vil fortsette de neste årene. Når svært hjelpetrengende brukere skal ivaretas i eget hjem, krever det at de ansatte har kompetanse til å imøtekomme de ulike og sammensatte behovene. Erfaringer viser at brukerne ønsker å forholde seg til færrest mulig hjelpere.

I første halvdel av 2006 arbeidet det for første gang flere ansatte i hjemmetjenesten enn i sykehjemmene. Det er store forskjeller på hvor godt kommunene lykkes i å etablere og drive hjemmesykepleien. De store byene har høyest andel ufaglærte og de største utfordringene med å tilby helse- og omsorgstjenester til overflyttingsklare pasienter i sykehusene.

Figur 7: Brukere av hjemmesykepleie og hjemmehjelp 1995-2006

Kilde: SSB

Sykepleie-, fysioterapi- og ergoterapikompetanse er nøkkelen for å kunne løse utskrivningsutfordringene i sykehusene. Dette beskrives blant annet i rapporten *Utviklingstrekk i kommunehelsetjenesten og spesialisthelsetjenesten - oppgaveutvikling og samspill fra SINTEF Helse (2004)*. Rapporten viser at det er et økende antall brukere som har behov for sykepleiefaglig spesialkompetanse: *”Utfordringen i forhold til å ivareta oppgavene som kommer på grunn av endringer i eldrebefolkningen og kortere liggetid i sykehusene ser ut til å være mobilisering av nok ressurser til å sørge for et tilstrekkelig antall sykepleiere i tjenesten”*.

Den samme rapporten påviser at kommunenes ressurser og evner til å bygge opp den faglige kompetansen skaper problemer. Unio mener det er stort behov for økt kunnskap om og satsing på dette tjenesteområdet.

I følge KOSTRA-tall er det stor variasjon i andelen høyskoleutdannede i kommunene. Det er lav andel i de store byene og tilsvarende større andel av ufaglærte. Andelen høyskoleutdannede med spesialutdanning er svært lav i de store byene.

Unio krever at det tas et krafttak for å styrke kompetansen i den kommunale helse- og omsorgstjenesten. Det er bl.a. nødvendig for å bedre samhandlingen, gi et bedre tilbud til et økende antall aldersdemente og styrke den psykiske helsetjenesten. Presset mot helse- og omsorgstjenestene må også møtes med økt satsning på helsefremmende og forebyggende tiltak.

Helsestasjons- og skolehelsetjenesten

Det er store geografiske forskjeller i helsestasjons- og skolehelsetjenesten. Det skyldes at flere kommuner i liten grad prioriterer disse områdene. Helsestasjons- og skolehelsetjenesten er sentrale for å nå regjeringens målsettinger i Nasjonal strategi for å utjevne sosiale helseforskjeller.

Unios erfaring er at investering i fremtidig helse og funksjonsnivå kommer til kort i en presset ressursituasjon i kommunene, og det forebyggende helsearbeidet er i mange tilfeller nærmest fraværende. Grunnbemanningen i helsestasjons- skolehelsetjenesten er helsesøster, jordmor, lege og fysioterapeut. Av de 800 stillingene skolehelsetjenesten etter planen skulle styrkes med er kun 440 årsverk på plass.

Unio mener det er nødvendig med sterkere virkemidler for å styrke tjenesten, gjennom f.eks. standarder eller normer for tilgjengelighet. Den tverrfaglige sammensetningen er så langt ikke ivaretatt, det er blant annet en reduksjon fra 263 til 223 fysioterapeuter fra 2001 til 2006.

Forskningsinnsatsen i eldreomsorgen

Forskningsinnsatsen i helsetjenestene er preget av en medisinsk tilnærming. Nasjonalt kunnskapssenter for helsetjenesten påpeker at forskningsinnsatsen i eldreomsorgen ikke står i forhold til tjenesteomfanget, og at det er stor mangel på forskning og kunnskapsutvikling. Økt kunnskap om behandlingen som skjer i hjemmesykepleie og sykehjem er påkrevd og må få økt prioritet i Kompetanseløftet 2015.

Det er nødvendig å styrke innsatsen til tverrfaglig forskningen i eldreomsorgen. Viktige tiltak er etablering av de regionale FoU-sentrene som kan initiere forskningsprosjekter og bygge opp klinisk rettet forskningskompetanse i helse-, pleie- og omsorgssektoren. Bevilgningene må økes når alle de fem sentrene er etablert.

Undervisningssykehjemmene er viktige bidragsytere til forskning, fagutvikling og kompetanseheving. De er attraktive arbeidsplasser og de lykkes i å beholde og rekruttere kvalifisert personell. Unio er tilfreds med at det i Eldreforliket er politisk enighet om å etablere et tilsvarende prosjekt for hjemmesykepleien i noen bydeler/kommuner. Det må avsettes midler i Statsbudsjettet 2009 slik at tiltaket kan iverksettes. Midlene kan legges inn som en del av budsjettet til Kompetanseløftet 2015.

Habilitering og rehabilitering

Det er bred enighet om at rehabilitering er viktig. Likevel har vi de siste årene sett at flere kommuner har bygd ned og fragmentert habiliterings- og rehabiliteringstilbudet. Spesialisthelsetjenesten på sin side korter ned liggetiden og reduser egen rehabiliteringsinnsats og antall plasser på rehabiliteringsinstitusjoner. Det har dermed blitt store variasjoner i tilbudet både når det gjelder kvalitet og tilgjengelighet generelt.

For å nå regjeringens mål om både høyere kvalitet og større kapasitet er det behov for et løft for funksjonsfremmende tiltak og rehabilitering. Generelle overføringer til helseforetak og kommuner benyttes erfaringsmessig i liten grad til å styrke et helhetlig rehabiliteringstilbud. Unio mener derfor regjeringen må sikre tilstrekkelig kapasitet og ressurser i primærhelsetjenesten og i spesialisthelsetjenesten samt å sikre kvalitet i habiliterings- og rehabiliteringsarbeidet gjennom å:

- gi tydelige føringer/krav om at habilitering og rehabilitering skal prioriteres
- etablere finansieringsordninger som stimulerer til fokus på god rehabilitering i spesialisthelsetjenesten, rehabiliteringsinstitusjonene og i kommunene
- etablere faglige minimumskrav, tiltrekkelig og adekvat kompetansesammensetning i helse- og velferdstjenestene
- vurdere behovet for en sterkere rettighetsfesting av rehabilitering
- styrke forskningen
- øke utdanningskapasitet for grupper med rehabiliteringskompetanse (bl.a ergoterapeuter)
- øke satsing på etter- og videreutdanning og finansiering av praksisplaner ved disse utdanningene
- tydeliggjøre nødvendigheten av økt samhandling både innad i sykehusene og mellom tjenestenivåene
- sikre finansiering av psykisk helse, etter avslutning av opptrappingsplanen

Unio mener regjeringen må styre midlene til rehabilitering på en annen måte enn bare gjennom generelle overføringer. Vi ber regjeringen vurdere om deler av en helt nødvendig økning i bevilgningene til rehabilitering, gis som stimuleringsmidler som oppfyller gitte forutsetninger knyttet til kapasitetsøkning og kvalitetsheving. Det kan for eksempel være knyttet til arbeid som sikrer tverrfaglig og tverretattlig samarbeid som etablering av samarbeid mellom den kommunale rehabiliteringstjenesten og NAV-kontoret eller tiltak som kan bidra til å sikre individuell plan som virkemiddel i den helhetlige rehabiliteringen.

Det er i dag en rekke kommuner som har lyktes med rehabilitering i kommunehelsetjenesten. Disse erfaringene må samles og videreformidles. I Arendal kommune har de blant annet lyktes med rehabilitering av eldre ved å etablere en egen avdeling med egne plasser skilt fra andre helse- og omsorgsplasser. Det er forholdsvis enkle virkemidler som får svært god effekt. Trondheim kommune har på lignende måte sett gode resultater av å styrke rehabiliteringsinnsatsen med mål om å øke individets mestringsevne for å forhindre sykehjemsinnleggelse.

Unio mener det vil være hensiktsmessig å øremerke midler til pilotprosjekter i en del kommuner for å styrke ressursene og bedre organisering av rehabiliteringstjenestene. Videre må det gjennomføres forskningsprosjekter for å evaluere effekten av denne innsatsen.

Psykisk helsearbeid og rus

Opptrappingsplanen for psykisk helse er i 2008 inne i sitt siste år. Unio er enig med regjeringen i at det er gjennomført et løft i hjelpetilbudet til mennesker med psykisk helsesvikt. Samtidig står det igjen betydelige utfordringer før de psykiske helsetjenestene kan fremstå samlet, koordinert og på pasientens premisser.

Unio mener at en fortsatt styrking av det psykisk helsearbeidet er tvingende nødvendig for å nå opptrappingsplanens intensjon hvor målet var å fremme uavhengighet, selvstendighet og evne til å mestre eget liv. Det er for høy terskel inn i behandling, og oppfølgingen etter utskrivelse er ikke god nok. Unio mener at det vil være særskilt nødvendig å kvalitetssikre tjenestetilbudet for de som faller utenom.

For å sikre det fremtidige tjenestetilbudet innenfor psykisk helsearbeid er det nødvendig å sikre rekruttering av kompetent fagpersonale. Kommunene må sikres gode økonomiske rammevilkår og god oppfølging slik at psykisk helsearbeid ikke blir en salderingspost i kommunebudsjetter i 2009 og årene som kommer.

Tilsvarende er det nødvendig å sikre at Opptrappingsplanen for rusmiddelfeltet forlenges til minimum 5 år og følges opp med øremerkede midler. Unio mener det er bra at planen har kommet, men slik den fremstår i dag er det misvisende å kalle det en opptrappingsplan. Planen handler i større grad om samhandling og kompetanseutvikling.

Planen tar ikke inn over seg en manglende akuttberedskap og manglende ettervernstilbud i kommunal sektor. Videre er det lange ventelister til avgiftning og spesialisert tverrfaglig behandling, spesielt for gruppen rusmiddelavhengige med betydelige psykisk helsesvikt.

Unio mener Opptrappingsplanen for rusmiddelfeltet må følges opp i Statsbudsjettet for 2009 med øremerkede midler til en nasjonal styrking av spesialiserte tjenester innen akuttberedskap for avgiftning, tiltak for barn og unge og særtiltak for mennesker med alvorlig rusmisbruk og psykisk helsesvikt. Likeledes bør de kommunale tjenester styrkes gjennom et differensiert og tilpasset boligtilbud, etterverntiltak i form av sysselsetting (med avlønning) og et døgnbasert lavterskel omsorgstiltak i de større byene.

Helseforetakene

Helseforetakenes budsjetter for 2008 viser behov for å stramme inn driften. Mange helseforetak har et vanskelig utgangspunkt på grunn av underskudd i 2007, og en del har hatt høyere behandlingsaktivitet i 2007 enn de har vært finansiert for. Helseforetakene skulle i følge budsjettproposisjonen håndtere et underskudd på rundt 1 mrd i 2007. Regnskapene for 2007 viser nå i februar 2008 at det er 1,5 mrd kroner.

Regjeringen viser til at budsjettet for 2008 har en reell økning på 3,9 mrd kroner. Andre legger vekt på at det korrigerer for større pris- og lønnsvekst enn forutsatt, samt diverse øremerkinger og spesielle satsingsområder, snarere er en underdekning i forhold til budsjettet for 2007.

Unio har flere ganger påpekt at grensen for vedvarende omstilling etter ostehøvelprinsippet er nådd. Vi mener det tydeliggjøres godt i resultatene fra Arbeidstilsynets kampanje "God vakt" i 2005/2006. Samtlige av de 22 helseforetakene og 5 private sykehus som hadde tilsyn fikk pålegg. Det oppsummeres med at *"..ansatte opplever frustrasjon, dårlig samvittighet og redsel for å gjøre feil. Grunnen til dette er at de føler seg presset i arbeidssituasjonen, og at ressursene som er til rådighet ikke står i forhold til de oppgavene som skal løses. Både ansatte og ledere strekker seg så langt på jobb at det til tider går på bekostning av helsen."*

Det er stor avstand mellom oppgaver, forventninger og midler som stilles til rådighet. Unio mener det er nødvendig med økte bevilgninger og tydeligere politisk prioritering av oppgaver.

En videreføring av dagens bevilgningsnivå vil presse fram strukturelle endringer og kan ikke dekke kostnader knyttet til økte behandlingsbehov som følger av demografisk utvikling og nye behandlingstilbud. Dersom dagens bevilgningsnivå ikke økes, må regjeringen gi klare prioriteringssignaler og skissere ønskede grep.

Unio vil peke på de særlige utfordringene Helse Sør-Øst har. De går i følge regnskapene for 2007 inn i 2008 med et underskudd på rundt 1 mrd kroner. Samtidig er de inne i en svært krevende omstillingsprosess. Helse Sør-Øst må få anledning til å gjennomføre en planmessig omstilling uten å måtte gjennomføre krisetiltak og nedlegging for å få budsjettet til å gå i balanse innværende år. Omstillingskostnadene er sterkt undervurdert, både i form av ekstra løpende utgifter, nedsatt behandlingstilbud og fagmiljø som svekkes.

Utvikling av finansieringsordningene

Samhandling mellom tjenestenivåene er en av de store utfordringene i dagens helsetjeneste. Dette påpekes også av aktører som forholder seg til de kommunale helsetjenestene. Blant annet tar flere utvalgsmedlemmer i Sørheimutvalgets rapport - Inntektssystemet for kommuner og fylkeskommuner, opp forhold de mener er viktige, men som faller utenfor utvalgets mandat. Det pekes på press om rask utskrivning fra sykehusene og at kommunene ikke får kompensert for merkostnaden de får.

Regjeringen sier i statsbudsjettet for 2008 at den vil sette i gang forsøk med aktivitetsbasert finansiering av sykestuer, i første omgang avgrenset til Finnmark. Unio mener at slike forsøk kunne utvides til å omfatte for eksempel noen undervisningssykehjem med "deres" helseforetak. I tillegg til døgnbasert behandling på institusjon, bør flere typer hjemmebehandling komme inn i en slik forsøksordning.

Regjeringen varsler også at det tas sikte på å finansiere flere typer av "spesialist rykker ut til pasienten", blant annet nevnes rehabilitering og geriatrisk behandling hjemme hos pasienten. Unio mener det er behov for å vinne erfaring med nye finansieringsformer, primært for å se om det kan bidra til bedre behandling av pasientene, men også for å få mer kunnskap om kostnadsbilder og mulige vridningseffekter. Slike forsøk må evalueres underveis.

Om fordelinger av inntekter mellom de regionale helseforetakene

Magnussen-utvalget konkluderer i sin gjennomgang av fordeling av inntekter mellom regionale helseforetak med at fordelingen bør endres. Unio har ennå ikke behandlet saken, men mener at nødvendige endringer i inntektsfordelingen må foretas med at friske midler tilføres systemet. Hvis en tar utgangspunkt i at utvalgets forslag gjøres gjeldende, er det like uaktuelt at noen regionale helseforetak fortsetter med en underfinansiering som at Helse Sør-Øst må avstå midler.

Regnskapsloven og sykehusene

Et viktig grep i helseforetaksreformen var at sykehusene skulle følge regnskapsloven og dermed utgiftsføre kapitalkostnader. Midler til å dekke avskrivninger tilføres som en del av basisbevilgningen. De første 5 årene etter reformen har vært preget av rot og usikkerhet mht hvordan dette skulle håndteres. Regjeringen kom med en avklaring i budsjettet for 2007.

Erfaringer med denne måten å budsjettere og styre på er etter Unios syn ikke god. Om det kan synes fornuftig ut fra bedriftsøkonomisk tenkning, er det lite informativt mht å gi

befolkningen et bilde av situasjonen. Det er laget et ny åpning for spill og oppslag om elendig sykehusøkonomi som kan være med på å så tvil om den enkelte vil få nødvendige helsetjenester. Likeens er det både demotiverende og misvisende når helseforetak som driver effektivt kommer ut som underskuddsforetak pga gjeld og avskrivninger. På mer prinsipielt grunnlag bør det også være en debatt om dette er et egnet økonomiregime for virksomheter som har som formål å yte velferdstjenester.

Vi ber regjeringen legge fram en vurdering av regnskapslovens anvendbarhet i spesialisthelsetjenesten og legge fram alternativer.

Finansiering av fysioterapitjenesten

Kommunehelsetjenesteloven og folketrygdloven skal sikre at befolkningen får lik rett til fysioterapi som nødvendig helsehjelp uavhengig av bosted. Fysioterapi er en lovpålagt oppgave for kommunene, og det er kommunene som har ansvaret for å dimensjonere tjenesten i forhold til behovene. I dag organiserer kommunene fysioterapitjenesten på to måter, enten ved å ansette fysioterapeuter i fast stilling eller å inngå driftsavtale med privatpraktiserende fysioterapeuter.

Folketrygdloven anerkjenner fysioterapi som en allmen helsetjeneste, der alle som blir henvist og får tjenesten utført av kommunenes fysioterapeuter, får dekket sine utgifter helt eller delvis. Erfaringer viser at mange kommuner ikke har hatt mulighet til å dimensjonere tjenesten slik at den samsvarer med det reelle behovet. Enkelte steder løses dette ved at en 100-prosent driftsavtale deles opp på inntil 5 fysioterapeuter.

Fysioterapeutene leverer til tross for redusert avtale 100 prosent fysioterapitjeneste. Kommunene sikrer på denne måten tilbudet til befolkningen uten å øke kostnadene, mens fysioterapeutene kompenseres redusert driftstilskudd med ekstra innsats i antall behandlede pasienter.

Unio mener at denne måten å møte behovet for fysioterapi på har ført til kostnadsvekst for staten. Ordningen er også med på å "skjule" det reelle behovet for tjenesten i kommunen og er ikke i samsvarer med gjeldende avtale- og lovverk.

Det er et press på å endre dagens finansieringsordning i retning av redusert statlig og økt kommunalt finansieringsansvar. Unio har følgende kommentarer til dette:

- Det kan ikke gjennomføres en omfordeling av midler før det er samsvar mellom praksisomfang og avtalevolum. Fysioterapeutenes inntekter må sikres på nivå som fremforhandlet før en eventuell videre omlegging, og intensjonene i Kommunehelsetjenesteloven må legges til grunn.
- En endring i form av reduserte takster og økt beløp på driftstilskuddet er en uaktuell løsning. Dersom fremforhandlede midler til aktivitetsbasert inntekt blir overført som rammeoverføringer til kommunene frykter fysioterapeutene og pasientene at kommunene i enda større grad vil vegre seg for å prioritere fysioterapi, og befolkningen vil miste en verdifull og nødvendig helsetjeneste. Reduserte takster med dagens mange små hjemler vil kunne innebære at institutter går konkurs og tilbudet og kvaliteten reduseres.
- KS og Norsk Fysioterapeutforbund er enige om at dagens ordning i privat praksis generelt fungerer godt, og at gjeldene avtaleverk bør videreutvikles.

Forskning og høyere utdanning

Unio konstaterer at det er stort sprik mellom Regjeringens faktiske politikk så langt og intensjonene i Soria Moria-erklæringen. Her skriver Regjeringen at den vil styrke bevilgningene til universiteter og høyskoler, øke antallet stipendiatstillinger samt antallet forskerstillinger for dem som er ferdige med doktorgraden og fastslår at forskningsinnsatsen skal økes til 3 prosent av BNP innen 2010.

Unio mener at regjeringen gjennom budsjettet må vise at disse målsettingene står ved lag.

”Hvileskjæret” i statsbudsjettet for 2007 ble verken opprettet eller kompensert for i statsbudsjettet for 2008. Derimot ble det videreført. I tillegg ble det i statsbudsjettet for 2008 foretatt et kutt i basisbevilgningen til universiteter og høyskoler. Dette er en uholdbar situasjon, særlig med tanke på de utfordringer som Stjernø-utvalget presenterer for sektoren. Det vil nå bli enda vanskeligere å realisere målsettingen om å øke forskningsinnsatsen til 3 prosent av BNP innen 2010.

Unio krever derfor at Regjeringen viser evne til handling og foretar et nødvendig løft i bevilgningene til forskning og høyere utdanning i budsjettet for 2009 slik at målene i Soria-Moria-erklæringen kan nås.

Den generelle bevillingen til sektoren må økes, og basisbevillingens andel må utgjøre minst 60 prosent av totalbevillingen til universiteter og høyskoler.

Kvalitetsreformen

Budsjettkuttet til universiteter og høyskoler har medført at flere læresteder må kutte i undervisningstilbudet. Dette er svært uheldig og bryter både med intensjonen i kvalitetsreformen.

Alle evalueringer av kvalitetsreformen viser at denne har gitt en økning i undervisningsrelaterte arbeidsoppgaver på bekostning av tid til forskning. Unio vil understreke nødvendigheten av å handle raskt for å gjenopprette balansen mellom forskning og undervisning for ansatte ved universitetene og høyskolene. Dette krever etter Unios beregninger minimum 1000 nye stillinger, og en bevilling på 600 millioner kroner.

Dessuten er arbeidsbetingelsene i sektoren en viktig årsak til at det er få kvinner i førsteamanuensis- og professorstilling. Dette utgjør både et ressurs- og et rekrutteringsproblem fordi mange flinke folk forsvinner. I tillegg handler det også om kvalitet; forskningens kvalitet og relevans sikres best i miljøer der ulik erfaring og kompetanse er representert.

Rekruttering

For å møte de demografiske utfordringene i sektoren, kravene i kvalitetsreformen og intensjonen i Soria Moria-erklæringen kreves det 520 nye stipendiatstillinger per år. Disse må fullfinansieres slik at institusjonene ikke må bruke av basisbevillingen for å delfinansiere øremerkede tiltak fra Regjeringen.

Det er nødvendig å opprette flere postdoktorstillinger for å kunne tilby de som er ferdige med doktorgraden en videre karriere i sektoren i påvente av fast stilling. Unio mener det er behov for en egen opptrappingsplan for opprettelse av nye postdoktorstillinger over statsbudsjettet. Det bør opprettes minst 100 nye postdoktorstillinger i statsbudsjettet for 2009.

Samarbeid

Finansieringsmodellen i universitets- og høyskolesektoren er i all hovedsak basert på resultatbaserte indikatorer, som skal fremme konkurranse og omfordeling mellom institusjonene. Det finnes ingen elementer som premierer samarbeid mellom institusjonene, og slik sett så lønner det seg ikke for en høyskole å innlede et samarbeid med et universitet.

Unio mener at dette er svært uheldig. Det må være et politisk ansvar å endre dagens finansieringsmodell, og legge til rette for økt samarbeid innenfor UoH.

Vitenskapelig utstyr

Det dokumenterte behovet for utstyr i sektoren er på om lag 2,6 mrd kroner over en tiårsperiode og ytterligere 2,9 mrd kroner til svært kostnadskrevende eksperimentelt utstyr.

Unio krever at det i budsjettet for 2009 gis et kraftig løft i bevilgningen til utstyr og foreslår at det bevilges 600 millioner kroner til dette. Unio mener at det må etableres et stabilt høyere budsjettnivå for vitenskapelig utstyr slik at fornyelse og erstatning av utstyr kan skje kontinuerlig og ikke som følge av tilfeldige skippertak.

Studentvelferd

Dagens støtte fra Lånekassa gjør at de fleste studenter må ta deltidsjobb ved siden av studiene for å få det til "å gå rundt". Dette fører til at mange studenter bruker mer enn normert tid på studiene. Unio mener at studiefinansieringen raskt må opp på et nivå tilsvarende 1,5G, om lag 100.000 kroner. Vi vil ha en studiefinansiering det er mulig å leve av og som gjør det mulig å gjenreise heltidsstudenten.

Studentenes velferd og arbeidsmiljø er avhengig av hvordan institusjonene legger til rette studiene samt de øvrige rammebetingelser for studentene. Unio vil særlig peke på at flere studentboliger og studentbarnehager er viktig.

Utenlandsstudier

I dag er det om lag 12.000 nordmenn som tar en hel utdanning utenlands, mot 15.000 i 2004. Ikke siden skoleåret 1997-98 har så få norske studenter valgt å ta hele studiet i utlandet.

Undersøkelser viser at finansiering av studier er den viktigste forutsetningen for at studenter skal velge å studere i utlandet og i spesifikke land. Svært få studenter har mulighet til å finansiere studier i utlandet selv. I Soria Moria-erklæringen står det at "*Alle skal ha lik rett til utdanning uavhengig av økonomisk og sosial situasjon.*" Unio mener at dette prinsippet også må gjelde utenlandsstudentene.

Unio mener at det må legges til rette for at alle studenter skal ha like muligheter til å ta utdanning i utlandet, både hel- og delgradsstudier, uavhengig av økonomisk og sosial bakgrunn.

Unio mener at det må innføres støtte til det første året av bachelorutdanninger i ikke-vestlige land og i USA. Videre må stipendandelen av skolepengestøtten styrkes, slik at nivået for alle helgradsstudier heves opp mot det som gis for delgradsstudier.

Politiet

Politiet må til en hver tid prioritere strengt hvilke oppgaver det skal brukes ressurser på. I de senere år har det vært en stor politisk detaljstyring gjennom øremerkede midler. Dette gjør at det blir lite ressurser igjen i forhold til hverdagskriminalitet og den pålagte vakt- og beredskapstjenesten. Unio mener at denne detaljstyrte prioriteringen gjør at det blir mindre til drift og et mindre handlingsrom i forhold til en helhetlig kriminalitetsbekjempelse.

Bemanning - økte opptak ved Politihøgskolen

Det er viktig å slå fast at politi- og lensmannsetaten er underbemannet. Dette gjelder både i forhold til de oppgaver og krav som settes til etaten og i forhold til å kunne ivareta medarbeidernes trygghet og sikkerhet. Underbemanningen gjelder alle typer stillingskategorier. Verken strukturelle endringer, organisatoriske endringer eller innføring av ny teknologi kan alene endre dette bildet.

En styrking av politiet krever at det utdannes 550-650 studenter hvert år frem til 2015. Da er det også tatt hensyn til økte oppgaver, stor avgang grunnet pensjon og at ansatte velger å gå over til andre etater. Økt studiekapasitet må være på plass høsten 2009. Det krever midlertidige lokaler. I en overgangsfase kan en øke med to klasser i Bodø og ruste opp Sæter gård på Kongsvinger.

Etter at en ny skole står ferdig i Oslo, i samhandling med et kompetansesenter for operative disipliner, kan Kongsvinger brukes som en avlastning også i årene fremover opp mot etter- og videreutdanning. Et behov som vil være økende med økt bemanning.

For å avhjelpe bemanningskrisen, må politidistriktene ha midler til å gjennomføre en god seniorpolitikk med individrettede tiltak. De som kan gå av på særaldersgrense, men som kan tenke seg å stå lengre i arbeid må få et reelt tilbud om dette. Det må også kompenseres med nyansettelser i "bunnen".

I tillegg er det oppgaver i politi- og lensmannsetaten som i dag løses av politipersonell, som kan løses av andre profesjoner, så som arrestoppgaver, utskrift av avhør, forvaltningsoppgaver, IKT, analyse mv. Disse oppgavene må derimot ligge i politiet. Unio går sterkt imot en privatisering av oppgaver som har sammenheng med rettsikkerheten i Norge.

Nærpoliti

Det kreves lokal tilstedeværelse hvis en skal lykkes i det kriminalitetsforebyggende arbeidet. Et nærpoliti vil bedre håndtere lokale utfordringer, bruk av rus og samhandling med andre etater. Barn og unge med atferds- og tilpassingsvansker og førstegangskriminelle vil få en bedre oppfølging og antall gjengangere vil kunne reduseres.

Unio ser likevel at enkelte strukturelle endringer i politiet også fremtiden vil være i fokus. Det er fortsatt behov for å vurdere sammenslåinger både på politidistriktsnivå og driftsenhetsnivå. Dette vil føre til større handlefrihet og effektivitet på grunn av en bedre utnyttelse av ressurser og kompetanse. Dette må likevel ikke gå på bekostning av behovet for politi i nærmiljøet.

Kompetanse

Unio ber om at kompetansesatsingen i politi- og lensmannsetaten styrkes. Politidistriktene melder at kompetanseheving blir nedprioritert på grunn av dårlige budsjetter. Unio foreslår at det settes i gang en bredt anlagt politistudie for som ser på politiets langsiktige behov for investeringer, metoder og kompetanse.

Politi- og lensmannsetaten har behov for spesialkompetanse, men det må tenkes nytt i forhold til hvordan spesialkompetanse utvikles, brukes og plasseres i organisasjonen. Det har de senere år vært fokus på en sentralisering av spisskompetansen, men ved å tilføre kompetanse, metoder og utstyr til de som arbeider operativt vil sakene kunne avgjøres raskere og belastningen på etterforskning avta. Dette vil skape en mer effektiv og publikumsorientert etat.

Investeringer

Unio mener at det bør vurderes å opprette et eget investeringsbudsjett i politiet. De siste årene har investeringene i nytt utstyr lidd under budsjetter som i hovedsak har gått til å dekke drift.

Politi- og lensmannsetaten har et stort behov for investeringer av kjøretøy. For å kunne løse ut leasingavtaler og skifte ut nedslitte kjøretøy, trengs et budsjett på 400 millioner kroner. Politiet har i dag avgifter på sine kjøretøyer, noe som gjør at anskaffelser i stor grad blir gjort etter pris og ikke opp mot sikkerhet for mannskapene.

I tillegg er det et fortsatt behov for nyanskaffelser av TTV (tjenestetilpasset verneutstyr), annet operativt materiell og ikke minst i forhold til IKT-utstyr. IKT er et viktig verktøy for alle i politi- og lensmannsetaten. Her er det nødvendig at etatene kan følge utviklingen og ligge i forkant av de kriminelle. Slik er ikke dagens situasjon.

Politi- og lensmannsetaten har et stort potensiale for å kunne gjøre en mer effektiv jobb, men det krever økte investeringer og en vesentlig styrking av drifts- og bemanningssiden.

Forskning

Forskningsbasert kunnskap er viktig for å forebygge kriminalitet og for å sette i verk målrettede tiltak for å utvikle politifaget, slik at politiet til en hver tid kan bekjempe kriminalitet på en mest mulig effektiv måte.

Politiutdanningen skal gjennom undervisning og forskning sikre Politi- og lensmannsetaten kvalifisert personell for de arbeidsoppgaver etaten er tillagt. Utdanningen skal styrke og utvikle de kunnskaper, ferdigheter og holdninger som politirollen krever.

Politiutdanningen i Norge har i hovedsak vært basert på realkompetanse, utenlandsk litteratur og forskning fra sammenlignbare land. Etter at Politiskolen ble høgskole i 1993, ble det opprettet en egen forskningsavdeling. I tillegg er det opprettet et eget masterstudie og

Politihøgskolen har nå ansatte som tar doktorgrad. Dette er en viktig satsing for å utvikle alle områder innen politifaget.

Politikunnskap er et lite felt sett i forskningssammenheng. I tillegg er det et lite miljø i Norge som har dette som sitt fagfelt. Det skaper et større behov for internasjonalt samarbeid, noe som igjen krever en større satsing innen fagfeltet.

Det er behov for mer kunnskap for å møte politiets utfordringer i samfunnet. Det trengs mer forskningsbasert kunnskap om hva som er gode metoder og tiltak, både internt i politiet og i forhold til befolkningen. Unio ber derfor om at det blir satt av øremerkede midler til forskning innenfor politifaget.

Den norske kirke

Soria Moria erklæringen har som uttalt mål for kirke- religions, og livssynspolitikken at *"Den norske kirke skal invitere folk til tro og fellesskap og være en verdibærer som bidrar til å styrke lokalsamfunn, menneskeverd og internasjonal solidaritet."* Kirken skal videre *"møte mennesker ved livets ulike milepæler og være en samlende faktor når glede og sorg skal markeres på nasjonalt og lokalt plan"*. Dette forutsetter tilgang til prest i lokalsamfunnene.

10 prosent av alle prestestillinger står i dag ledig. Også bynære strøk og det sentrale Østlandsområdet rammes. Videre er om lag 60 prosent av prestene er i dag over 50 år. Det gir et stort rekrutteringsbehov. Unio etterlyser politisk vilje til å prioritere nødvendige rekrutteringstiltak.

Prestene har ikke del i kompensasjonsordninger og arbeidstidsordninger som gjelder i staten forøvrig. *"Prestene er uten regulert arbeidstid den enkelte dag eller uke."* (St.prp.1 2006-2007, s.140). Bosettingsmønsteret og de lange avstandene har som konsekvens at enkelte prester har ansvaret for 7000-8000 mennesker. Det er en stor belastning og en meget vanskelig arbeidssituasjon. Budsjettforslaget for 2009 må motivere til tjeneste som menighetsprester.

Unio mener at der er behov for 200 nye stillinger for å bedre arbeidsvilkårene for prestene. Det er innenfor dagens rammer ikke mulig å nå målet om en aktiv likestillings- og livsfasepolitikk. Ved siden av den lokalt forankrede menighetspresten, er det særlig behov for flere spesialprester til å gjøre tjeneste ved universiteter og høgskoler, i kriminalomsorgen og innenfor helse- og sosialsektoren.

Kun 12 prosent av landets menigheter får støtte til diakonstilling. Med tanke på de mange oppgavene kirken har i forhold til forebyggende arbeid, oppfølging og tilrettelegging for frivillig arbeid må det iverksettes tiltak i form av støtte til nye diakonstillinger.

Likelønn

Likelønnsgapet må tettes

Unio er godt fornøyd med at Likelønnskommisjonen foreslår et lønnsloft for kvinnedominerte utdanningsgrupper i offentlig sektor. Forslaget fra Likelønnskommisjonen knyttes til en inntektspolitisk avtale som blant annet innebærer at lønnsveksten i offentlig sektor kan være høyere enn i privat sektor.

Verdsettingsdiskrimineringen representerer det største likelønnsproblemet i Norge, og denne diskrimineringen er særlig utbredt for yrker som har høyere utdanning i offentlig sektor. Arbeidsgiverne i offentlig sektor er avhengig av økte avsetninger på budsjettet for å få bukt med dette.

Unio forventer at Regjeringen og Stortinget slutter seg til forslaget om et lønnsløft for de kvinnedominerte utdanningsgruppene i offentlig sektor og at det settes av midler på statsbudsjettet for å tette likelønnsgapet.

Likestilling mellom helkontinuerlig skiftarbeid og tredelt turnus

Helkontinuerlig skiftarbeid og tredelt turnus vurderes som like belastende. Likevel må kvinnedominerte yrkesgrupper i tredelt turnus i offentlig sektor arbeide 2 uker mer i året enn mannsdominerte yrkesgrupper i helkontinuerlig skiftarbeid i privat sektor. Dette er diskriminerende.

Unio krever at det settes av tilstrekkelige midler på statsbudsjettet til å finansiere en likestilling av skift og turnus.

Vennlig hilsen

Unio

Anders Folkestad
Leder

Erik Orskaug
Sjeføkonom

Kopi:

Statsministeren
Kommunal- og regionalministeren
Kunnskapsministeren
Forsknings- og høyere utdanningsministeren
Nærings- og handelsministeren
Arbeids- og inkluderingsministeren
Helse- og omsorgsministeren
Justisministeren
Barne- og likestillingsministeren
Fornyings- og administrasjonsministeren
Parlamentariske ledere for regjeringspartiene
Regjeringspartienes partigrupper på Stortinget

Unio har 270.000 medlemmer : lærere, lektorer, førskolelærere, sykepleiere, forskere, politi, prester, fysioterapeuter, ergoterapeuter, diakoner, skatterevisorer, konsulenter og ledere

Unio vil sikre og videreutvikle velferdsstaten og samfunnets fellesverdier : sikre full sysselsetting : øke forskningen : kjempe mot offentlig fattigdom og privatisering av sentrale offentlige tjenester : øke verdsettingen av utdanningsgrupper i offentlig sektor : sikre gode trygde- og pensjonsordninger

Unio

UTDANNINGS
FORBUNDET

FORSKER
FORBUNDET

POLITIETS
FELLESFORBUND

 Presteforeningen

Det Norske Diakonforbund
The Norwegian Association of Deacons

Skatterevisorenes Forening